

Δείκτης Ποιότητας Νομοθέτησης 2018

ΚΕΦÍΜ
Μάρκος Δραγούμης

Δείκτης Ποιότητας Νομοθέτησης 2018

Παναγιώτης Καρκατσούλης
Επιστημονικός συνεργάτης του ΚΕΦΙΜ- Μάρκος Δραγούμης

Έφη Στεφοπούλου
Επιστημονική συνεργάτιδα του ΚΕΦΙΜ- Μάρκος Δραγούμης

Κωνσταντίνος Σαραβάκος
Ερευνητής ΚΕΦΙΜ- Μάρκος Δραγούμης

Περιεχόμενα

Κύρια Ευρήματα	4
Εισαγωγή.....	5
Η δομή του δείκτη	6
Συνολικά Αποτελέσματα 2018.....	7
Συμπεράσματα	18
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1: Θεωρητικό πλαίσιο και Μεθοδολογία	24
Θεωρητικό Πλαίσιο.....	24
Υποθέσεις εργασίας	27
Μεθοδολογία.....	28
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2: Περιγραφή των μεταβλητών και πηγές δεδομένων	31
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3: Βοηθητικοί πίνακες και γραφήματα	42
Βιβλιογραφικές αναφορές	48
Ευχαριστίες.....	50

Κύρια Ευρήματα

- Κανένας από τους 41 νόμους και τις 36 κυρώσεις που ψηφίστηκαν το 2018 δεν πληροί τις προϋποθέσεις καλής νομοθέτησης που ορίζει ο ισχύων (4622/2019) ή ο προηγούμενος (4048/2012) σχετικός νόμος.
- Το 95% των νόμων και το 33% των κυρώσεων του 2018 περιείχαν τροπολογίες. Από αυτούς, το 95% περιέχει τουλάχιστον μία τροπολογία άσχετη με το κύριο αντικείμενο, ενώ το 97% περιέχει τουλάχιστον μία εκπρόθεσμη τροπολογία. Από τις 248 συνολικά ψηφισθείσες τροπολογίες, το 85% είναι άσχετες με το κύριο αντικείμενο και το 72% εκπρόθεσμες.
- Το 25% των νόμων του 2018 δεν ψηφίστηκε με την κανονική διαδικασία στην Βουλή, αλλά ακολούθησε την επείγουσα ή την κατεπείγουσα διαδικασία.
- Το 61% των νόμων και κυρώσεων του 2018 τροποποιούν τουλάχιστον έναν νόμο που τέθηκε σε ισχύ από το 2015 έως το 2018, ψηφίστηκε δηλαδή από την ίδια κυβέρνηση.
- Μόνο για το 54% των νόμων του 2018 προηγήθηκε δημόσια διαβούλευση πριν κατατεθεί στη Βουλή.
- Το 73% των νόμων του 2018 περιλαμβάνουν διατάξεις με αναδρομική ισχύ, η αναδρομικότητα των οποίων αιτιολογείται μόνο στο 7% των περιπτώσεων.
- Το 65% των εκθέσεων αξιολόγησης των νόμων του 2018 δεν περιλαμβάνει ποσοτικά στοιχεία, το 85% δεν περιλαμβάνει προβλέψεις για απλούστευση διαδικασιών, ενώ για κανέναν από τους νόμους του 2018 δεν έγινε μέτρηση διοικητικών επιβαρύνσεων.
- Για κάθε νόμο του 2018 αντιστοιχούν κατά μέσο όρο 25 εξουσιοδοτήσεις για Υπουργικές Αποφάσεις. Από αυτές τις συνολικά 1.036 εξουσιοδοτήσεις για Υπουργικές Αποφάσεις που δίνονται σε νόμους, μόνο το 20% ενεργοποιήθηκε εντός 6 μηνών από την ψήφιση του σχετικού νόμου. Το αντίστοιχο ποσοστό για την έκδοση Προεδρικών Διαταγμάτων είναι 7%.
- Κάθε νόμος του 2018 φέρει κατά μέσο όρο 17 υπογραφές (από υπουργούς, αναπληρωτές υπουργούς, υφυπουργούς), ενώ τον τελευταίο νόμο του έτους (4587/2018) υπέγραψαν 34 κυβερνητικά στελέχη.
- Βάσει του Δείκτη, καλύτερος νόμος για το 2018 αναδεικνύεται ο 4513 «Ενεργειακές Κοινοότητες και άλλες Διατάξεις» με επίδοση 69,5/100, και χειρότερος ο 4587 «Επείγουσες ρυθμίσεις αρμοδιότητας Υπουργείου Μεταναστευτικής Πολιτικής και άλλες διατάξεις» με επίδοση 20,77/100.
- Καθώς ο μέσος άνθρωπος διαβάζει περί τις 300 λέξεις το λεπτό, με 8 ώρες ανάγνωση την ημέρα, θα χρειαζόνταν 60 εργάσιμες ημέρες για την ανάγνωση της νομοθετικής παραγωγής του 2018.

Εισαγωγή

Ο Δείκτης Ποιότητας Νομοθέτησης που παρουσιάζει φέτος για πρώτη φορά το ΚΕΦΙΜ, αξιολογεί τη συνολική διαδικασία εισαγωγής των νόμων που ψηφίζονται στο εθνικό κοινοβούλιο και εισάγονται στην έννομη τάξη της χώρας μας. Φιλοδοξία μας είναι ο δείκτης να εμπλουτίσει τον δημόσιο διάλογο με έγκυρα και μετρήσιμα δεδομένα, και να αποτελέσει χρήσιμο εργαλείο αποτίμησης του νομοθετικού έργου καθώς και οδηγό για καλύτερη νομοθέτηση.

Η νομοθεσία είναι το λειτουργικό σύστημα μιας χώρας. Η ποιότητα των κανόνων δικαίου προσδιορίζει σε μεγάλο βαθμό την εύρυθμη λειτουργία ενός κράτους, αλλά και την εμπιστοσύνη των πολιτών προς αυτό.

Τα περιθώρια βελτίωσης της χώρας μας στο πεδίο αυτό είναι μεγάλα. Χιλιάδες περίπλοκες και δυσνόητες, επικαλυπτόμενες, ασαφείς, και αντιφατικές ρυθμίσεις έχουν καθημερινά ως αποτέλεσμα όχι μόνο μεγάλη απώλεια χρόνου και αβεβαιότητα για τους συναλλασσόμενους, αλλά και σημαντικά προβλήματα στην απονομή της δικαιοσύνης, τη λειτουργία των θεσμών και την οικονομία.

Ήδη από το 2001 με συστάσεις του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) προς την Ελλάδα προωθήθηκε η χρήση μέσων όπως η διαφάνεια μέσω της διαβούλευσης, η κωδικοποίηση, η αξιολόγηση, ο περιορισμός της πολυνομίας και η λογοδοσία. Ωστόσο το υφιστάμενο νομικό πλαίσιο και οι αρχές της καλής νομοθέτησης παραβλέπονται συστηματικά, ενώ ο νομικισμός, η τυπολατρία και ο ρυθμιστικός πληθωρισμός συνεχίζουν να λειτουργούν ως οιονεί δείκτες μιας επιτυχημένης κυβερνητικής θητείας.¹ Έτσι, φαινόμενα όπως η πολυνομία, η κακονομία και η αύξηση των επιβαρύνσεων προς τους πολίτες και τις επιχειρήσεις επιδεινώνονται αντί να θεραπεύονται.

1 (Σωτηρόπουλος και Χριστόπουλος 2016, σσ. 21-22).

Η δομή του δείκτη

Ο Δείκτης Ποιότητας Νομοθέτησης του ΚΕΦΙΜ εξετάζει στη φετινή του πρώτη έκδοση τους νόμους που ψηφίστηκαν κατά το έτος 2018². Στα κριτήριά του³ λαμβάνει υπόψη μεταξύ άλλων το ισχύον ελληνικό θεσμικό πλαίσιο⁴, τις οδηγίες του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ)⁵, το πρόγραμμα για τη ρυθμιστική πολιτική του Πανεπιστημίου της Πενσυλβάνια⁶, και τις πρακτικές οδηγίες της Κεντρικής Νομοπαρασκευαστικής Επιτροπής (ΚΕΝΕ)⁷. Στο πλαίσιο του δείκτη αποτιμάται η ποιότητα της νομοθέτησης και όχι το καθαυτό περιεχόμενο των νόμων, δηλαδή αν εξυπηρετούν τους διακηρυκτικούς τους σκοπούς, αν είναι κοινωνικά δίκαιοι, περιβαλλοντικά βιώσιμοι κλπ.

Για τη σύνταξη του δείκτη, οι ερευνητές του ΚΕΦΙΜ συνέλεξαν δεδομένα για πάνω από 50 μεταβλητές και τα αξιολόγησαν ώστε να ελεγχθεί αν τηρείται το νομικό πλαίσιο και οι διεθνείς πρακτικές καλής νομοθέτησης. Οι μεταβλητές σταθμίζονται ως προς την βαρύτητα επίδρασής τους στην συνολική ποιότητα του νόμου, ώστε να παράγεται μια συνολική βαθμολογία από το 0 έως το 100.

Οι τέσσερις βασικές κατηγορίες που αξιολογεί ο Δείκτης Ποιότητας Νομοθέτησης είναι:

1. **Δικαιοπολιτικά χαρακτηριστικά** (20 μονάδες): Εξετάζεται η ποιότητα της γλώσσας διατύπωσης, η σύνταξη και κάθε άλλο χαρακτηριστικό που επηρεάζει τον βαθμό που το νομικό κείμενο είναι κατανοητό και το περιεχόμενό του εύκολα προσβάσιμο και αντιληπτό από τον μέσο πολίτη, τα πεδία πολιτικής που ρυθμίζονται, ο τύπος του νόμου και οι παλαιότεροι νόμοι που τροποποιεί.
2. **Προκοινοβουλευτική διαδικασία** (20 μονάδες): Εξετάζεται η τήρηση των προβλέψεων που αφορούν τη δημόσια διαβούλευση, την ποσοτικοποιημένη εκτίμηση των επιπτώσεων του νόμου, τη μέτρηση των διοικητικών επιβαρύνσεων που αυτός προκαλεί είτε αίρει, καθώς και η τυχόν δημιουργία νέων δομών και φορέων του Δημοσίου.
3. **Κοινοβουλευτική διαδικασία** (30 μονάδες): Εξετάζεται ο χρόνος συζήτησης στις αρμόδιες επιτροπές της Βουλής, η διαδικασία συζήτησης και ψήφισης στην ολομέλεια της Βουλής, καθώς η ύπαρξη και τα χαρακτηριστικά τυχόν τροπολογιών.
4. **Αξιολόγηση εφαρμογής** (30 μονάδες): Εξετάζεται ο αριθμός των εξουσιοδοτήσεων για έκδοση Προεδρικών Διαταγμάτων (ΠΔ) και Υπουργικών αποφάσεων (ΥΑ), καθώς και το ποσοστό ενεργοποίησής τους εντός 6 μηνών από την δημοσίευση του νόμου.

2 Προϋπόθεση για να αποτιμηθεί η ποιότητα νομοθέτησης είναι να έχει παρέλθει τουλάχιστον ένα εξάμηνο από την ημερομηνία ψήφισης του εκάστοτε νόμου, ώστε να υπάρχει το χρονικό περιθώριο για την έκδοση των διαταγμάτων και των αποφάσεων που αυτός προβλέπει.

3 Για την αναλυτική μεθοδολογική προσέγγιση του Δείκτη Ποιότητας Νομοθέτησης βλ. Παράρτημα, σελ. 22.

4 Ν. 4048/2012 για την καλή νομοθέτηση και ν. 4622/2019 για το επιτελικό κράτος.

5 OECD, Indicators of Regulatory Management.

6 Βλ. σχετικά <https://www.pennreg.org/>.

7 Βλ. σχετικά http://www.ggk.gov.gr/?page_id=14.

Αντίστοιχοι δείκτες⁸ έχουν αναπτυχθεί στο εξωτερικό (OMB, 2011), χρησιμοποιούνται ευρύτατα στις ανεπτυγμένες δημοκρατίες⁹, και θεωρούνται η πρακτική συνέχεια και εφαρμογή της επιστήμης της καλής νομοθέτησης (Coglianese, 2011) η οποία μετρά ήδη περισσότερα από 30 χρόνια παρουσίας στην Ευρώπη (Fritsch, Radaelli, & Schrefler, 2012).

Συνολικά Αποτελέσματα 2018

Ο Πίνακας 1 αποτυπώνει τα βασικά χαρακτηριστικά της νομοθέτησης για το 2018. Ο πολύ μεγάλος όγκος της συνολικής, «μεικτής» νομοθετικής παραγωγής (9.541 σελίδες νόμων και κυρώσεων) καταδεικνύεται από το γεγονός ότι ένας πολίτης για να διαβάσει το σύνολο της νομοθεσίας του 2018 θα χρειαστεί να διαβάσει 26 σελίδες την ημέρα για έναν χρόνο. Επίσης εντυπωσιακός είναι ο αριθμός των τροπολογιών (248) που αντιστοιχούν κατά μέσο όρο σε 5 για κάθε έναν νόμο. Ενδιαφέρον παρουσιάζει επίσης ο αριθμός των εξουσιοδοτήσεων για Υπουργικές Αποφάσεις, οι οποίες ανέρχονται συνολικά σε 1.110 ή σε 14 ανά νόμο/κύρωση. Αυτό σημαίνει πως για να ενεργοποιηθούν όλοι οι νόμοι του έτους απαιτείται να εκδίδονται 3 Υπουργικές αποφάσεις κάθε μέρα για έναν χρόνο.

Πίνακας 1. Η νομοθέτηση του 2018 σε αριθμούς

Κατηγορία	Σύνολο (Νόμοι & Κυρώσεις)	Νόμοι	Κυρώσεις
Νομοθετική Παραγωγή	77	41	36
Σελίδες	9.541	1.988	7.553
Άρθρα	3.028	2.827	201
Παράγραφοι	9.771	9.349	422
Τροπολογίες	248	205	43
Εξουσιοδοτήσεις για Προεδρικά Διατάγματα	29	28	1
Εξουσιοδοτήσεις για Υπουργικές αποφάσεις	1.110	1.036	74

Στον Πίνακα 2 παρουσιάζεται το νομοθετικό έργο του 2018 ανά πεδίο πολιτικής. Στη συνολική «μεικτή» νομοθέτηση το μεγαλύτερο βάρος δόθηκε σε οικονομικές υποθέσεις (36%), σε ζητήματα που αφορούν γενικές δημόσιες υπηρεσίες (13%) και σε θέματα κοινωνικής προστασίας και δικαιωμάτων¹⁰ (13%). Στην «καθαρή» νομοθέτηση (νόμοι και όχι κυρώσεις) η οικονομία παραμένει πρώτη (37%), και τα ζητήματα κοινωνικής προστασίας και δικαιωμάτων

8 <https://www.pennreg.org/>

9 Βλέπε σχετικά Freudenberg, 2003, Secretariat, 2009, NAO, 2011. Systems, 2015.

10 Καθώς στην επίσημη κατηγοριοποίηση της ΕΕ για τα πεδία πολιτικής δεν υπάρχει πρόβλεψη για τα νομοσχέδια που αφορούν ατομικά και πολιτικά δικαιώματα, στον Δείκτη αυτά κατηγοριοποιούνται στο πεδίο της κοινωνικής προστασίας.

ακολουθούν (24%). Σε ό,τι αφορά τις κυρώσεις, και εδώ οι οικονομικές υποθέσεις είναι η πο-
λυπληθέστερη κατηγορία (36%) και ακολουθούν τα ζητήματα υγείας (17%).

Πίνακας 2. Νομοθέτηση ανά πεδίο πολιτικής

Κατηγορία	Σύνολο (Νόμοι & Κυρώσεις)		Νόμοι		Κυρώσεις	
	#	%	#	%	#	%
Καθαρό αριθμός και % επί του συνόλου						
Γενικές δημόσιες υπηρεσίες	10	13%	5	12%	5	14%
Άμυνα	4	5%	0	0%	4	11%
Δημόσια τάξη και ασφάλεια	3	4%	1	2%	2	6%
Οικονομικές υποθέσεις	28	36%	15	37%	13	36%
Προστασία περιβάλλοντος	7	9%	4	10%	3	8%
Στέγαση και κοινή ωφέλεια	0	0%	0	0%	0	0%
Υγεία	7	9%	1	2%	6	17%
Αναψυχή, πολιτισμός, θρησκεία	3	4%	2	5%	1	3%
Εκπαίδευση	5	6%	3	7%	2	6%
Κοινωνική προστασία και δικαιώματα	10	13%	10	24%	0	0%
Σύνολο	77	100%	41	100%	36	100%

Στην συνέχεια ακολουθεί ο Πίνακας 3 στον οποίο κατατάσσονται από τον καλύτερο στον χειρότερο όλοι οι νόμοι και οι κυρώσεις του 2018. Ο πίνακας περιέχει εκτός από τον αριθμό και τον τίτλο του νόμου τον αριθμό κατάταξης και σε παρένθεση την βαθμολογία για το σύνολο της κατάταξης και για κάθε επιμέρους κατηγορία, όπως και το Υπουργείο από το οποίο κατατέθηκε ο νόμος.

Πίνακας 3: Συνολική κατάταξη νόμων και κυρώσεων και κατάταξη ανά επιμέρους κατηγορία, 2018
(με μπλε χρώμα οι κυρώσεις συμβάσεων και συμφωνιών)

Αριθ- μός Νόμου	Τίτλος Νόμου	Συνολική Κατάταξη (Βαθμο- λογία 0-100)	1. Κατάταξη Δικαιοπολιτι- κών Χαρα- κτηριστικών (Βαθμολογία 0-20)	2. Κατάταξη Προκοινο- βουλευτικής Διαδικασίας (Βαθμολογία 0-20)	3. Κατάταξη Κοινοβου- λευτικής Διαδικασίας (Βαθμολογία 0-30)	4. Κατάταξη Αξιολόγησης Εφαρμογής (Βαθμολογία 0-30)	Υπουργείο
4534	Κύρωση της Συμφωνίας μεταξύ της Αρμόδιας Αρχής της Ελληνικής Δημοκρατίας...	1 (76,28)	8 (18,4)	13 (10,74)	5 (17,14)	1 (30)	Οικονομι- κών
4524	Κύρωση της Σύμβασης Μίσθωσης μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας...	2 (75,14)	11 (18)	18 (10)	5 (17,14)	1 (30)	Περιβάλη- λοντος και Ενέργειας
4580	Κύρωση του Ισολογι- σμού του Κράτους του οικονομικού έτους 2016	3 (72,3)	1 (19,6)	41 (5,56)	5 (17,14)	1 (30)	Οικονομι- κών
4581	Κύρωση του Απολογι- σμού του Κράτους οίκο- νομικού έτους 2016.	3 (72,3)	1 (19,6)	41 (5,56)	5 (17,14)	1 (30)	Οικονομι- κών
4584	Κύρωση του κρατικού προϋπολογισμού οίκο- νομικού έτους 2019.	3 (72,3)	1 (19,6)	41 (5,56)	5 (17,14)	1 (30)	Οικονομι- κών
4573	Κύρωση της απόφασης (ΕΕ, Ευρατόμ) 2018/994 του Συμβουλίου ...	3 (72,3)	1 (19,6)	41 (5,56)	5 (17,14)	1 (30)	Εσωτερικών
4556	Κύρωση του Πρωτοκόλλ- λου αριθμ. 15, ...για την Προώθηση των Δικαιω- μάτων του Ανθρώπου ...	7 (71,5)	6 (18,8)	41 (5,56)	5 (17,14)	1 (30)	Εξωτερικών
4543	Κύρωση του Μνημονίου Συνεργασίας ...Ελληνικής Δημοκρατίας και ...Δη- μοκρατίας της Αλβανίας ...ένταξης της Δημοκρατί- ας της Αλβανίας στην ΕΕ	8 (71,1)	8 (18,4)	41 (5,56)	5 (17,14)	1 (30)	Εξωτερικών
4552	Κύρωση του Μνημονί- ου ... που αφορά στην Πολυεθνική Συνεργασία για Κατευθυνόμενα Πυρομαχικά Ακριβείας Αέρος - Εδάφους...	9 (70,7)	11 (18)	41 (5,56)	5 (17,14)	1 (30)	Εθνικής Άμυνας
4567	Κύρωση της Συμφωνίας μεταξύ... για τη Διοργά- νωση της 8ης Διεθνούς Συνάντησης του ΠΟΤ ...	10 (70,41)	5 (19,2)	61 (4,07)	5 (17,14)	1 (30)	Τουρισμού
4536	Κύρωση του Μνημονίου ...αφορά στη χρηματο- δότηση του σχεδιασμού και της κατασκευής νέων εγκαταστάσεων για το Διεθνές Σχολείο του SHAPE...	11 (70,01)	6 (18,8)	61 (4,07)	5 (17,14)	1 (30)	Εθνικής Άμυνας

**ΔΕΙΚΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ
ΝΟΜΟΘΕΤΗΣΗΣ 2018**

Αριθμός Νόμου	Τίτλος Νόμου	Συνολική Κατάταξη (Βαθμολογία 0-100)	1. Κατάταξη Δικαιοπολιτικών Χαρακτηριστικών (Βαθμολογία 0-20)	2. Κατάταξη Προκοινοβουλευτικής Διαδικασίας (Βαθμολογία 0-20)	3. Κατάταξη Κοινοβουλευτικής Διαδικασίας (Βαθμολογία 0-30)	4. Κατάταξη Αξιολόγησης Εφαρμογής (Βαθμολογία 0-30)	Υπουργείο
4513	Ενεργειακές Κοινότητες και άλλες διατάξεις.	12 (69,5)	42 (12)	3 (14,07)	3 (21,43)	29 (22)	Περιβάλλοντος και Ενέργειας
4544	Κύρωση της Συμφωνίας Πολιτικού Διαλόγου ...ΕΕ και ... Κούβας	13 (69,21)	11 (18)	61 (4,07)	5 (17,14)	1 (30)	Εξωτερικών
4561	Κύρωση της Σύμβασης ... για την ίδρυση ενός Ελληνογερμανικού Ιδρύματος Νεολαίας.	14 (68,84)	11 (18)	74 (3,7)	5 (17,14)	1 (30)	Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων
4545	Κύρωση της Συμφωνίας μεταξύ του Εκπαιδευτικού, Επιστημονικού και Πολιτιστικού Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών (UNESCO)...	15 (68,81)	16 (17,6)	61 (4,07)	5 (17,14)	1 (30)	Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων
4562	Κύρωση των τροποποιήσεων της Σύμβασης για την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ...	16 (68,01)	22 (16,8)	61 (4,07)	5 (17,14)	1 (30)	Περιβάλλοντος και Ενέργειας
4516	Κύρωση του ...που προβλέπει μέτρα ισοδύναμα με τα θεσπιζόμενα στην Οδηγία 2003/48/ΕΚ...	17 (67,53)	26 (15,2)	1 (15,19)	5 (17,14)	35 (20)	Οικονομικών
4515	Κύρωση του Τροποποιητικού Πρωτοκόλλου ...για τη φορολόγηση των υπό μορφή τόκων εισοδημάτων από αποταμιεύσεις...	18 (67,18)	24 (15,6)	2 (14,44)	5 (17,14)	35 (20)	Οικονομικών
4586	Κύρωση της ...«Μελέτη, Κατασκευή, Χρηματοδότηση, Λειτουργία, Συντήρηση και Εκμετάλλευση του Αυτοκινητοδρόμου Κεντρικής Ελλάδος (Ε65)», ...	19 (66,82)	8 (18,4)	41 (5,56)	50 (12,86)	1 (30)	Υποδομών και Μεταφορών
4518	Κύρωση της Συμφωνίας Εμπορίου μεταξύ της ΕΕ και της Κολομβίας και του Περού...	20 (66,81)	24 (15,6)	61 (4,07)	5 (17,14)	1 (30)	Εξωτερικών
4526	Κύρωση της Σύμβασης Μίσθωσης .....εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στη χερσαία περιοχή «Αρτα-Πρέβεζα».	21 (66,22)	16 (17,6)	10 (11,48)	5 (17,14)	35 (20)	Περιβάλλοντος και Ενέργειας

Αριθ- μός Νόμου	Τίτλος Νόμου	Συνολική Κατάταξη (Βαθμο- λογία 0-100)	1. Κατάταξη Δικαιοπολιτι- κών Χαρα- κτηριστικών (Βαθμολογία 0-20)	2. Κατάταξη Προκοινο- βουλευτικής Διαδικασίας (Βαθμολογία 0-20)	3. Κατάταξη Κοινοβου- λευτικής Διαδικασίας (Βαθμολογία 0-30)	4. Κατάταξη Αξιολόγησης Εφαρμογής (Βαθμολογία 0-30)	Υπουργείο
4527	Κύρωση της Σύμβασης Μίσθωσης ... εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στη χερσαία περιοχή «Βορειοδυτική Πελοπόννησος»	21 (66,22)	16 (17,6)	10 (11,48)	5 (17,14)	35 (20)	Περιβάλλοντος και Ενέργειας
4570	Κύρωση της Συμφωνίας...συνεργασία στον πολιτιστικό, μορφωτικό και επιστημονικό τομέα.	21 (66,22)	16 (17,6)	77 (1,48)	5 (17,14)	1 (30)	Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων
4525	Κύρωση της Σύμβασης ...εκμετάλλευσης δρογονανθράκων στη θαλάσσια Περιοχή 2, Ιόνιο Πέλαγος.	24 (65,14)	11 (18)	18 (10)	5 (17,14)	35 (20)	Περιβάλλοντος και Ενέργειας
4523	Διατάξεις για την παραγωγή τελικών προϊόντων Φαρμακευτικής Κάνναβης και άλλες διατάξεις.	25 (63,92)	32 (14)	54 (5,19)	3 (21,43)	26 (23,3)	Υγείας
4548	Αναμόρφωση του δικαίου των ανωνύμων εταιρειών.	26 (63,77)	30 (14,8)	12 (11,11)	1 (27,86)	62 (10)	Οικονομίας και Ανάπτυξης
4511	Τροποποίηση του άρθρου 5 της από 24.12.1990 ΠΝΠ	27 (61,46)	16 (17,6)	27 (8,15)	2 (25,71)	62 (10)	Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων
4539	Σύσταση φορέα αναπλάσεων της πόλης των Αθηνών και άλλες διατάξεις.	28 (60,73)	23 (16,4)	54 (5,19)	5 (17,14)	29 (22)	Υποδομών και Μεταφορών
4522	Κύρωση ...Σύμβασης Παραχώρησης ... «Οργανισμός Λιμένος Θεσσαλονίκης Α.Ε.» και άλλες διατάξεις.	29 (59,46)	26 (15,2)	23 (9,26)	35 (15)	35 (20)	Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής
4553	Κύρωση του Μνημίου ...αφορά στην Πολυεθνική Συνεργασία για Κατευθυνόμενα Πυρομαχικά Ακριβείας Αέρος - Εδάφους...	30 (58,78)	32 (14)	61 (4,07)	55 (10,71)	1 (30)	Εθνικής Άμυνας
4531	Ι) Κύρωση της Σύμβασης ...σχετικά με την εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης επί χρηματικών ποινών...	31 (57,5)	57 (10)	18 (10)	35 (15)	27 (22,5)	Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων

**ΔΕΙΚΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ
ΝΟΜΟΘΕΤΗΣΗΣ 2018**

Αριθ- μός Νόμου	Τίτλος Νόμου	Συνολική Κατάταξη (Βαθμο- λογία 0-100)	1. Κατάταξη Δικαιοπολιτι- κών Χαρα- κτηριστικών (Βαθμολογία 0-20)	2. Κατάταξη Προκοινο- βουλευτικής Διαδικασίας (Βαθμολογία 0-20)	3. Κατάταξη Κοινοβου- λευτικής Διαδικασίας (Βαθμολογία 0-30)	4. Κατάταξη Αξιολόγησης Εφαρμογής (Βαθμολογία 0-30)	Υπουργείο
4566	Ενσωμάτωση ...Οδηγίας 2015/637/ΕΕ...	32 (56,66)	42 (12)	15 (10,37)	71 (4,29)	1 (30)	Εξωτερικών
4535	Κύρωση της Συμφωνίας Στρατιωτικής Συνεργασίας...	33 (55,7)	26 (15,2)	61 (4,07)	63 (6,43)	1 (30)	Εθνικής Άμυνας
4564	Κύρωση της Σύμβασης ...αναβάθμιση των υποδομών στον τομέα της Υγείας...	34 (55,33)	26 (15,2)	74 (3,7)	63 (6,43)	1 (30)	Υγείας
4560	Κύρωση της τροποποίησης...σχετικά με τις ουσίες που καταστρέφουν τη στιβάδα του όζοντος.	35 (55,3)	16 (17,6)	41 (5,56)	5 (17,14)	58 (15)	Περιβάλλοντος και Ενέργειας
4519	Φορείς Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών και άλλες διατάξεις.	36 (54,99)	57 (10)	6 (11,85)	5 (17,14)	57 (16)	Περιβάλλοντος και Ενέργειας
4533	Διαρθρωτικά μέτρα για την πρόσβαση στο λιγνίτη και το περαιτέρω άνοιγμα της χονδρεμπορικής αγοράς ηλεκτρισμού και άλλες διατάξεις.	37 (54,23)	42 (12)	40 (5,93)	35 (15)	33 (21,3)	Περιβάλλοντος και Ενέργειας
4559	Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Ιόνιο Πανεπιστήμιο και άλλες διατάξεις.	38 (53,66)	66 (8)	23 (9,26)	35 (15)	32 (21,4)	Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων
4574	Κύρωση της σύμβασης ... για την «ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΕΜΠΟΡΕΥΜΑΤΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΘΡΙΑΣΙΟΥ ΠΕΔΙΟΥ». ..	39 (53,3)	42 (12)	38 (6,3)	35 (15)	35 (20)	Υποδομών και Μεταφορών
4514	Αγορές χρηματοπιστωτικών μέσων και άλλες διατάξεις.	40 (52,78)	66 (8)	3 (14,07)	55 (10,71)	35 (20)	Οικονομικών
4575	Ενσωμάτωση ... Οδηγίας 2014/50/ΕΕ ...	41 (51,77)	47 (11,2)	34 (7,04)	63 (6,43)	24 (27,1)	Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης
4550	Κύρωση της Συμφωνίας ... σχετικά με την επικερδή απασχόληση των εξαρτώμενων μελών των Μελών Διπλωματικών Αποστολών...	42 (50,76)	40 (12,4)	61 (4,07)	71 (4,29)	1 (30)	Εξωτερικών

Αριθ- μός Νόμου	Τίτλος Νόμου	Συνολική Κατάταξη (Βαθμο- λογία 0-100)	1. Κατάταξη Δικαιοπολιτι- κών Χαρα- κτηριστικών (Βαθμολογία 0-20)	2. Κατάταξη Προκοινο- βουλευτικής Διαδικασίας (Βαθμολογία 0-20)	3. Κατάταξη Κοινοβου- λευτικής Διαδικασίας (Βαθμολογία 0-30)	4. Κατάταξη Αξιολόγησης Εφαρμογής (Βαθμολογία 0-30)	Υπουργείο
4571	Επείγουσες ρυθμίσεις για την υποβολή δηλώσεων περιουσιακής κατάστασης και άλλες διατάξεις.	43 (50,05)	42 (12)	54 (5,19)	50 (12,86)	35 (20)	Δικαιο- σύνης, Διαφάνειας και Ανθρω- πίνων Δικαι- ωμάτων
4563	Πρόσβαση των μόνιμων κατοίκων...τηλεοπτικούς σταθμούς ελεύθερης λήψης εθνικής εμβέλειας...	44 (49,97)	36 (12,8)	5 (13,33)	5 (17,14)	70 (6,7)	Ψηφιακής Πολιτικής, Τηλεπικoi- νωνιών και Ενημέρω- σης
4541	Τροποποίηση του ν. 3190/1955 περί Εταιρειών Περιορισμέ- νης Ευθύνης και άλλες διατάξεις.	45 (49,25)	50 (10,4)	6 (11,85)	35 (15)	61 (12)	Οικονομίας και Ανάπτυ- ξης
4565	Κύρωση Σύμβασης ...Ωνάσειου Καρδιο- χειρουργικού Κέντρου (Ω.Κ.Κ.) και του Ελληνι- κού Δημοσίου...	46 (49,23)	36 (12,8)	18 (10)	63 (6,43)	35 (20)	Υγείας
4576	Κύρωση α) της από 29 Ιουνίου 2018 ΠΝΠ «Παράταση μειωμένων συντελεστών ΦΠΑ στα νησιά...	47 (48,98)	35 (13,2)	61 (4,07)	55 (10,71)	34 (21)	Οικονομι- κών
4538	Μέτρα για την προώ- θηση των Θεσμών της Αναδοχής και Υιοθεσίας και άλλες διατάξεις.	48 (48,68)	50 (10,4)	59 (4,44)	5 (17,14)	53 (16,7)	Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλι- σης και Κοινωνικής Αλληλεγγ- γής
4547	Αναδιοργάνωση των δομών υποστήριξης της πρωτοβάθμιας και δευτε- ροβάθμιας εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις	49 (48,45)	76 (6)	29 (7,41)	5 (17,14)	51 (17,9)	Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμά- των
4577	Ενσωμάτωση...Οδηγίας 2016/1148/ΕΕ ...	50 (48,39)	31 (14,4)	41 (5,56)	63 (6,43)	29 (22)	Ψηφιακής Πολιτικής, Τηλεπικoi- νωνιών και Ενημέρω- σης
4551	Μηχανισμός εφαρμογής, κρατική εποπτεία, γενικοί όροι υλοποίησης του Μεταφορικού Ισοδυ- νάμου (Μ. Ι.) και άλλες διατάξεις.	51 (48,31)	50 (10,4)	13 (10,74)	61 (8,57)	48 (18,6)	Ναυτι- λίας και Νησιωτικής Πολιτικής

Αριθ- μός Νόμου	Τίτλος Νόμου	Συνολική Κατάταξη (Βαθμο- λογία 0-100)	1. Κατάταξη Δικαιοπολιτι- κών Χαρα- κτηριστικών (Βαθμολογία 0-20)	2. Κατάταξη Προκοινο- βουλευτικής Διαδικασίας (Βαθμολογία 0-20)	3. Κατάταξη Κοινοβου- λευτικής Διαδικασίας (Βαθμολογία 0-30)	4. Κατάταξη Αξιολόγησης Εφαρμογής (Βαθμολογία 0-30)	Υπουργείο
4537	Ενσωμάτωση στην ελληνική νομοθεσία της Οδηγίας 2015/2366/ΕΕ για τις υπηρεσίες πληρωμών και άλλες διατάξεις	52 (46,26)	62 (8,4)	18 (10)	50 (12,86)	58 (15)	Οικονομικών
4529	Ενσωμάτωση...Οδηγίας 2014/104/ΕΕ ...	53 (46,14)	57 (10)	6 (11,85)	71 (4,29)	35 (20)	Οικονομίας και Ανάπτυξης
4542	Κύρωση της Συμφωνίας ...για την ίδρυση του Γραφείου Υποστήριξης για την Πρόληψη και τον Έλεγχο των μη Μεταδιδόμενων Ασθενειών...	54 (45,8)	36 (12,8)	61 (4,07)	63 (6,43)	27 (22,5)	Υγείας
4578	Μείωση ασφαλιστικών εισφορών και άλλες διατάξεις.	55 (45,56)	62 (8,4)	41 (5,56)	35 (15)	55 (16,6)	Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης
4546	Ενσωμάτωση ... Οδηγίας 2014/89/ΕΕ «περί θεσπίσεως πλαισίου για το θαλάσσιο χωροταξικό σχεδιασμό» και άλλες διατάξεις .	56 (45,26)	49 (10,8)	76 (2,96)	35 (15)	56 (16,5)	Περιβάλλοντος και Ενέργειας
4520	Μετεξέλιξη του Οργανισμού Γεωργικών Ασφαλίσεων σε Οργανισμό Προνοιακών Επιδομάτων και Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΟΠΕΚΑ) και λοιπές διατάξεις.	57 (44,4)	50 (10,4)	59 (4,44)	50 (12,86)	53 (16,7)	Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης
4554	Ασφαλιστικές και συνταξιοδοτικές ρυθμίσεις...	58 (44,39)	76 (6)	54 (5,19)	35 (15)	49 (18,2)	Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης
4568	Θέματα υδατοδρομιών, αστικών οδικών μεταφορών και λοιπές διατάξεις.	59 (43,68)	69 (7,6)	15 (10,37)	55 (10,71)	58 (15)	Υποδομών και Μεταφορών
4579	Υποχρεώσεις αερομεταφορέων ....Οδηγία (ΕΕ) 2016/681...	60 (43,46)	34 (13,6)	41 (5,56)	35 (15)	66 (9,3)	Προστασίας του Πολίτη
4517	Κύρωση της πράξης ολοκλήρωσης ...«Ο Ευαγγελισμός - Οφθαλμιατρείο Αθηνών - Πολυκλινική» και άλλες διατάξεις.	61 (43,3)	36 (12,8)	61 (4,07)	63 (6,43)	35 (20)	Υγείας

Αριθ- μός Νόμου	Τίτλος Νόμου	Συνολική Κατάταξη (Βαθμο- λογία 0-100)	1. Κατάταξη Δικαιοπολιτι- κών Χαρα- κτηριστικών (Βαθμολογία 0-20)	2. Κατάταξη Προκοινο- βουλευτικής Διαδικασίας (Βαθμολογία 0-20)	3. Κατάταξη Κοινοβου- λευτικής Διαδικασίας (Βαθμολογία 0-30)	4. Κατάταξη Αξιολόγησης Εφαρμογής (Βαθμολογία 0-30)	Υπουργείο
4549	Διατάξεις για την ολοκλήρωση της Συμφωνίας Δημοσιονομικών Στόχων...	62 (43,17)	72 (6,8)	58 (4,81)	50 (12,86)	47 (18,7)	Οικονομικών
4558	Κύρωση συμβάσεων... Εκτελεστών της διαθήκης της Μαρίας (Μάρης) Βεργωτή αντίστοιχα.	63 (41,76)	62 (8,4)	61 (4,07)	71 (4,29)	25 (25)	Υγείας
4583	Κατάργηση των διατάξεων περί μείωσης των συντάξεων...	64 (41,35)	72 (6,8)	28 (7,78)	61 (8,57)	49 (18,2)	Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης
4540	Προσαρμογή...Οδηγίας 2013/33/ΕΕ ...	65 (40,45)	60 (9,6)	29 (7,41)	5 (17,14)	71 (6,3)	Μεταναστευτικής Πολιτικής
4569	I) Κεντρικά Αποθετήρια Τίτλων, II) Προσαρμογή ... Οδηγίας (ΕΕ) 2016/2258...	66 (40,37)	50 (10,4)	23 (9,26)	55 (10,71)	62 (10)	Οικονομικών
4572	Ίδρυση Μητροπολιτικού Οργανισμού Μουσείων Εικαστικών Τεχνών Θεσσαλονίκης.	67 (39,91)	50 (10,4)	36 (6,67)	5 (17,14)	75 (5,7)	Πολιτισμού και Αθλητισμού
4555	Μεταρρύθμιση του θεσμικού πλαισίου της Τοπικής Αυτοδιοίκησης - Εμβάθυνση της Δημοκρατίας ...	68 (39,25)	75 (6,4)	6 (11,85)	35 (15)	74 (6)	Εσωτερικών
4530	Ρυθμίσεις θεμάτων μεταφορών και άλλες διατάξεις.	69 (38,21)	60 (9,6)	29 (7,41)	35 (15)	72 (6,2)	Υποδομών και Μεταφορών
4521	Ίδρυση Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής και άλλες διατάξεις.	70 (38,11)	72 (6,8)	29 (7,41)	35 (15)	67 (8,9)	Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων
4528	Κύρωση Σύμβασης για τη λειτουργία του Ελληνικού Ινστιτούτου Παστέρ και άλλες διατάξεις.	71 (35,87)	40 (12,4)	34 (7,04)	63 (6,43)	62 (10)	Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων
4582	Θεματικός τουρισμός – Ειδικές μορφές τουρισμού – ...	72 (35)	69 (7,6)	38 (6,3)	35 (15)	73 (6,1)	Τουρισμού
4585	Επείγουσες ρυθμίσεις του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας ...	73 (34,26)	47 (11,2)	41 (5,56)	76 (0)	52 (17,5)	Περιβάλλοντος και Ενέργειας

**ΔΕΙΚΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ
ΝΟΜΟΘΕΤΗΣΗΣ 2018**

Αριθ- μός Νόμου	Τίτλος Νόμου	Συνολική Κατάταξη (Βαθμο- λογία 0-100)	1. Κατάταξη Δικαιοπολιτι- κών Χαρα- κτηριστικών (Βαθμολογία 0-20)	2. Κατάταξη Προκοινο- βουλευτικής Διαδικασίας (Βαθμολογία 0-20)	3. Κατάταξη Κοινοβου- λευτικής Διαδικασίας (Βαθμολογία 0-30)	4. Κατάταξη Αξιολόγησης Εφαρμογής (Βαθμολογία 0-30)	Υπουργείο
4532	Ενσωμάτωση στην ελληνική νομοθεσία της Οδηγίας (ΕΕ) 2015/1794 και άλλες διατάξεις.	74 (33,28)	62 (8,4)	15 (10,37)	55 (10,71)	76 (3,8)	Ναυτι- λίας και Νησιωτικής Πολιτικής
4512	Ρυθμίσεις για την εφαρμογή των Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων του Προγράμματος Οικονομικής Προσαρμογής και άλλες διατάξεις.	75 (32,31)	66 (8)	29 (7,41)	35 (15)	77 (1,9)	Οικονομι- κών
4557	Πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες...	76 (30,75)	50 (10,4)	23 (9,26)	71 (4,29)	69 (6,8)	Οικονομι- κών
4587	Επείγουσες ρυθμίσεις αρμοδιότητας Υπουργείου Μεταναστευτικής Πολιτικής και άλλες διατάξεις	77 (20,77)	71 (7,2)	36 (6,67)	76 (0)	68 (6,9)	Μετανα- στευτικής Πολιτικής

Ένα από τα πρώτα συμπεράσματα είναι πως οι κυρώσεις συμβάσεων ή συμφωνιών¹¹ βαθμολογούνται υψηλότερα, κυρίως λόγω του ότι ακολουθούν μια παγιωμένη πρακτική με συγκεκριμένα βήματα και κανόνες, που εφαρμόζονται χωρίς παρεκκλίσεις, δεδομένης της απουσίας ιδιαίτερου ενδιαφέροντος και της απουσίας της δυνατότητας αλλαγών στο υπό ψήφιση κείμενο. Ωστόσο συχνά ο εθνικός νομοθέτης αντιμετωπίζει τις διεθνείς συμβάσεις και συνθήκες ως υποδεέστερες έναντι της υπόλοιπης νομοθεσίας. Καθώς, σύμφωνα με το άρθρο 112 του κανονισμού της Βουλής, οι διεθνείς συμβάσεις και συνθήκες κυρώνονται από το κοινοβούλιο «χωρίς ή με περιορισμένη συζήτηση» κατά κανόνα δεν καλούνται φορείς για ακρόαση, ενώ τίθενται πολύ στενά χρονικά περιθώρια για τη διαδικασία ψήφισης.

Αντιθέτως, μεταξύ των τυπικών νόμων παρατηρούνται μεγαλύτερες διακυμάνσεις που αποκαλύπτουν ως ένα βαθμό και τα περιθώρια για βελτιωτικές παρεμβάσεις.

Ένα θετικό παράδειγμα: Ο Ν. 4513/2018 «Ενεργειακές Κοινότητες και άλλες διατάξεις»

Ο νόμος του 2018 με την υψηλότερη συνολική βαθμολογία στον δείκτη (69,5/100) είναι ο 4513 «Ενεργειακές Κοινότητες και άλλες διατάξεις», που κατατέθηκε στη Βουλή από τον τότε Υπουργό Περιβάλλοντος και Ενέργειας, κ. Γιώργο Σταθάκη.

Ξεκινώντας από τα Δικαιοπολιτικά Χαρακτηριστικά (βαθμολογία 12/20), είναι ένας νόμος που ρυθμίζει ένα μόνο πεδίο πολιτικής, είναι σύντομος (15 σελίδες, 32 άρθρα, 92 παραγράφους), δεν τροποποιεί Προεδρικά Διατάγματα που ετέθησαν σε ισχύ από το 2015 και έπειτα, και η έναρξη ισχύος όλων των διατάξεων γίνεται ταυτόχρονα.

Στην Προκοινοβουλευτική Διαδικασία (βαθμολογία 14/20) ο νόμος τέθηκε σε δημόσια διαβούλευση για 19 ημέρες και έλαβε 71 σχόλια, δεν δημιουργεί νέα σώματα ή δομές, και δεν προσθέτει πληροφοριακές υποχρεώσεις. Ακόμη συνοδεύεται από Έκθεση Ανάλυσης Συνεπειών Ρύθμισης, στην οποία δίνονται πληροφορίες επικοινωνίας, ορισμένα ποσοτικά στοιχεία για τις επιπτώσεις της ρύθμισης στην κοινωνία, την οικονομία και το περιβάλλον (12% επί των σχετικών ερωτήσεων), απαντήσεις για τη διαβούλευση, πληροφορίες για τις οργανικές μονάδες με τις οποίες συνεργάστηκε το Υπουργείο και περίληψη της ρύθμισης.

Ως προς το πεδίο της Κοινοβουλευτικής Διαδικασίας (βαθμολογία 21,5/30) ο νόμος ψηφίστηκε με την κανονική διαδικασία, έχει μόνο μία τροπολογία η οποία είναι σχετική με το αντικείμενό του, ενώ έγινε ακρόαση 15 κοινωνικών εταίρων με μέσο όρο ακρόασης 4 λεπτά.

Στην Αξιολόγηση Εφαρμογής (βαθμολογία 22/30) ο νόμος δεν δίνει εξουσιοδοτήσεις για Προεδρικά Διατάγματα, ενώ παρέχει μόνο 5 εξουσιοδοτήσεις για Υπουργικές Αποφάσεις, από τις οποίες εντός 6 μηνών ενεργοποιήθηκε η μία (20%).

Ένα αρνητικό παράδειγμα: Ο Ν. 4587/2018 «Επείγουσες ρυθμίσεις αρμοδιότητας Υπουργείου Μεταναστευτικής Πολιτικής και άλλες διατάξεις»

Ο νόμος του 2018 με τη χαμηλότερη συνολική βαθμολογία στον δείκτη (20,77/100) είναι ο 4587 «Επείγουσες ρυθμίσεις αρμοδιότητας Υπουργείου Μεταναστευτικής Πολιτικής

11 Περιλαμβάνονται οι κυρώσεις διακρατικών ή διεθνών συμβάσεων / συμφωνιών ή διμερών συμβάσεων / συμφωνιών εσωτερικού, καθώς και μία κύρωση προϋπολογισμού, μία κύρωση απολογισμού και μία κύρωση ισολογισμού του κράτους.

και άλλες διατάξεις», που κατατέθηκε στη Βουλή από τον τότε Υπουργό Μεταναστευτικής Πολιτικής, κ. Δημήτρη Βίτσα.

Στα Δικαιοπολιτικά Χαρακτηριστικά (βαθμολογία 8,8/20), είναι ένας νόμος που ρυθμίζει περισσότερα από ένα πεδία πολιτικής, δεν έχει μεν πολλές σελίδες και άρθρα (30 και 78 αντίστοιχα) αλλά αρκετές παραγράφους (211), τροποποιεί νόμους και Προεδρικά Διατάγματα που ετέθησαν σε ισχύ από το 2015 και έπειτα, ενώ δεν γίνεται ταυτόχρονα η έναρξη ισχύος όλων των διατάξεων.

Στην Προκοινοβουλευτική Διαδικασία (βαθμολογία 6,67/20) τον νόμο υπογράφουν 34 υπουργοί, υφυπουργοί και λοιποί αρμόδιοι, δεν πραγματοποιήθηκε μη κοινοβουλευτική διαβούλευση ενώ δημιουργεί νέα σώματα και δομές. Αν και συνοδεύεται από Έκθεση Ανάλυσης Συνεπειών Ρύθμισης, δεν δίνονται πληροφορίες επικοινωνίας, ενώ παρέχονται ελάχιστα ποσοτικά στοιχεία για τις επιπτώσεις της ρύθμισης στην κοινωνία, την οικονομία και το περιβάλλον (6% επί των σχετικών ερωτήσεων), δεν απαντώνται οι ερωτήσεις που αφορούν τη διαβούλευση, δεν έγινε μέτρηση των διοικητικών επιβαρύνσεων και δεν παρέχεται συνοπτική πληροφόρηση.

Στην Κοινοβουλευτική Διαδικασία (βαθμολογία 0/30) ο νόμος ψηφίστηκε με κατεπίγουσα διαδικασία, έχει 22 τροπολογίες από τις οποίες οι 21 είναι άσχετες (το 95%) και οι 11 εκπρόθεσμες (50%), ενώ δεν έγινε ακρόαση κοινωνικών εταίρων.

Στην Αξιολόγηση Εφαρμογής (βαθμολογία 6,9/30) ο νόμος παρέχει μία εξουσιοδότηση για Προεδρικό Διάταγμα η οποία δεν ενεργοποιήθηκε εντός 6 μηνών, καθώς και 32 εξουσιοδοτήσεις για Υπουργικές Αποφάσεις, από τις οποίες εντός 6 μηνών ενεργοποιήθηκαν μόλις οι 6 (19%).

Συμπεράσματα

Διόγκωση νομοθετικής ύλης

Ο όγκος των νομοθετημάτων του 2018 (9.541 σελίδες, 3.028 άρθρα και 9.771 παραγράφους) είναι 3.5 φορές μεγαλύτερος από τον αντίστοιχο ετήσιο όγκο κατά την περίοδο 1986-2004¹², γεγονός που καθιστά απολύτως αδύνατη την ανάγνωση των νόμων και πολλών δε μάλλον την κατανόησή τους. Καθώς ο μέσος άνθρωπος διαβάζει περί τις 300 λέξεις το λεπτό, θα χρειάζονταν 60 εργάσιμες ημέρες μόνο για την ανάγνωση της νομοθετικής παραγωγής του 2018.

Η αύξηση του νομοθετικού όγκου το 2018 οφείλεται πρωτίστως στην υπερδραστικότητα του υπερεθνικού νομοθέτη, καθώς οι κυρώσεις που ψηφίστηκαν το 2018 είχαν κατά μέσο όρο 210 σελίδες, ενώ οι τυπικοί νόμοι 48 σελίδες. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η κύρωση της Συμφωνίας Εμπορίου μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των κρατών - μελών της, αφενός, και της Κολλομβίας και του Περού, η οποία αριθμεί 4.747 σελίδες. Το ποσοστό πάντως των κυρώσεων ως προς το σύνολο της νομοθετικής παραγωγής παραμένει σταθερό

12 Βλ. σχετικά Παράρτημα 3, Γράφημα 1, σελ. 39.

στον χρόνο καθώς τόσο για την περίοδο 1975-2005, όσο και για το 2018 οι κυρώσεις αποτελούσαν το 47% των ψηφισθέντων νομοθετημάτων.

Σε κάθε περίπτωση πάντως, ο όγκος της νομοθετικής ύλης επιτείνεται από την ανεπάρκεια νομοθετικού προγραμματισμού, όπως καταδεικνύει το γεγονός ότι η μεγάλη πλειονότητα των νόμων (68%) ρυθμίζει περισσότερα από ένα πεδία πολιτικής, πρακτική που οδηγεί αναπόφευκτα σε συγχύσεις και επικαλύψεις.

Προχειρότητα νομοθέτησης

Χαρακτηριστικό της προχειρότητας στη νομοθετική διαδικασία είναι το γεγονός ότι το 61% των νόμων και κυρώσεων του 2018 τροποποιούν άλλους νόμους που τέθηκαν σε ισχύ κατά την περίοδο 2015-2018. Ακόμη, το 49% των νόμων τροποποιούν Προεδρικά Διατάγματα που έχουν εκδοθεί την περίοδο 2017-8.

Εξίσου προβληματική είναι η αναδρομικότητα των νόμων η οποία πλήττει τη βεβαιότητα των δικαιωμάτων, την ασφάλεια των συναλλαγών και τη σταθερότητα δικαίου. Το 73% των νόμων του 2018 περιλαμβάνουν διατάξεις με αναδρομική ισχύ, η αναδρομικότητα των οποίων αιτιολογείται μόνο στο 7% των περιπτώσεων.

Η εφαρμογή του ρυθμιστικού προγραμματισμού που προβλεπόταν στον νόμο για την καλή νομοθέτηση (ν. 4048/2012) κι επαναλαμβάνεται στον νόμο για το επιτελικό κράτος (ν. 4622/2018)¹³, θα βοηθούσε να αποφευχθούν λάθη και παραλείψεις στις ρυθμίσεις που εισάγονται στο κοινοβούλιο.

Πίνακας 4. Τροποποιήσεις νόμων και Προεδρικών Διαταγμάτων που είναι σε ισχύ από το 2015 ως το 2018.

Κατηγορία	Νόμοι & Κυρώσεις	Νόμοι	Κυρώσεις
Ποσοστό νόμων που τροποποιούν άλλους νόμους που ετέθησαν σε ισχύ το 2017 ή το 2018	53%	80%	22%
Ποσοστό νόμων που τροποποιούν άλλους νόμους που ετέθησαν σε ισχύ το 2015 ή το 2016	49%	76%	19%
Ποσοστό νόμων που τροποποιούν ΠΔ που ετέθησαν σε ισχύ το 2017 ή από το 2018	29%	49%	6%
Ποσοστό νόμων που τροποποιούν ΠΔ που ετέθησαν σε ισχύ το 2015 ή από το 2016	8%	12%	3%

Προκοινοβουλευτική διαδικασία

Οι νόμοι που ψηφίστηκαν το 2018 φέρουν κατά μέσο όρο 17 υπογραφές υπουργών και υφυπουργών. Ο αριθμός αυτός καταδεικνύει το πρόβλημα των επικαλυπτόμενων αρμοδιοτήτων, που προκαλεί συγχύσεις στην εφαρμογή των δημόσιων πολιτικών και επιχειρησιακές

13 Άρθρο 50: «Τα Σχέδια Δράσης των Υπουργείων συμπεριλαμβάνουν τον αριθμό και το αντικείμενο των νομοσχεδίων, Προεδρικών Διαταγμάτων και κανονιστικών πράξεων που προτίθενται να υποβάλουν στην Προεδρία της Κυβέρνησης, ώστε να εισαχθούν για ψήφιση στη Βουλή ή να υποβληθούν στο Συμβούλιο της Επικρατείας ή να εκδοθούν κατά το επόμενο έτος».

αγκυλώσεις, οι οποίες εν τέλει μεταφράζονται σε ταλαιπωρία για τους πολίτες και τις επιχειρήσεις. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα του Νόμου 4587/2018 του Υπουργείου Μεταναστευτικής Πολιτικής τον οποίο συνυπογράφουν 34 μέλη της κυβέρνησης.

Παρά τη ρητή υποχρέωση για δημόσια διαβούλευση επί των προτάσεων νόμου που ισχύει ήδη από το 2012¹⁴, η πρόβλεψη αυτή δεν τηρείται στην πράξη. Μόνο το 54% των νόμων αποτέλεσαν αντικείμενο προκοινοβουλευτικής διαβούλευσης. Επιπλέον, όταν η διαβούλευση γίνεται, διαρκεί κατά μέσο όρο 13 ημέρες, χρόνος σημαντικά λιγότερος από τις 4 εβδομάδες που συνιστούν οι διεθνείς καλές πρακτικές (UK Government, 2009· Aitamurto, 2012). Κατά μέσο όρο, 417 σχόλια πολιτών και φορέων κατατίθενται ανά νόμο στο πλαίσιο της δημόσιας διαβούλευσης, πολλά από τα οποία έχουν εποικοδομητικό χαρακτήρα.

Αντίστροφη είναι η κατάσταση σε ό,τι αφορά την αξιολόγηση των συνεπειών της εκάστοτε νομοθετικής ρύθμισης, η οποία επίσης θεσπίστηκε ως υποχρεωτική με τον ν. 4048/2012: το 71% των νόμων και κυρώσεων που κατατίθενται στη βουλή συνοδεύονται από έκθεση αξιολόγησης συνεπειών ρύθμισης, ποσοστό που φτάνει στο 98% μόνο για τους νόμους (εξαιρουμένων δηλαδή των κυρώσεων). Οι υποβαλλόμενες πάντως εκθέσεις είναι εξαιρετικά φτωχές σε περιεχόμενο, αφού κατά μέσο όρο μόνο το 6% των απαντήσεων που δίνονται περιλαμβάνουν ποσοτικά στοιχεία. Η περιορισμένη χρήση δεδομένων και τεκμηρίωσης παρατηρείται και σε ό,τι αφορά την απλούστευση των διαδικασιών και τη μέτρηση των διοικητικών επιβαρύνσεων. Συγκεκριμένα, μόνο το 15% των συνοδευτικών εκθέσεων περιλαμβάνει σχετική πρόβλεψη για την απλούστευση διαδικασιών, ενώ ανύπαρκτες είναι οι μετρήσεις των διοικητικών επιβαρύνσεων. Το έλλειμμα τεκμηρίωσης των δημόσιων πολιτικών παραμένει σοβαρό παρά τις οποίες προσπάθειες έχουν καταβληθεί για την αντιμετώπισή του.

Πίνακας 5. Τα βασικά χαρακτηριστικά της προκοινοβουλευτικής διαδικασίας

Κατηγορία	Νόμοι & Κυρώσεις	Νόμοι	Κυρώσεις
Έχει γίνει προκοινοβουλευτική διαβούλευση	30%	54%	3%
Μέσος χρόνος διαβούλευσης (ημέρες)	13	13	14
Συνοδεύεται από ανάληψη συνεπειών ρύθμισης	71%	98%	42%
Δίνονται καθόλου ποσοτικά στοιχεία	58%	65%	20%
Υπάρχει πρόβλεψη για την απλούστευση διαδικασιών	15%	15%	13%
Έχει γίνει μέτρηση διοικητικών επιβαρύνσεων	0%	0%	7%

Χαρακτηριστικό είναι επίσης ότι στο 43% των νόμων που συνυπογράφουν περισσότεροι τους ενός υπουργού, δεν έχει προηγηθεί συνεργασία και συντονισμός μεταξύ τους, σύμφωνα με την έκθεση αξιολόγησης συνεπειών ρύθμισης. Σε συνδυασμό με τον υψηλό αριθμό των υπογραφών ανά νόμο, το ποσοστό αυτό οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η συνυπογραφή συχνά μετατρέπεται σε μια τυπική διαδικασία η οποία δεν διασφαλίζει κανένα επιπλέον επίπεδο ελέγχου, με την ελληνική δημόσια διοίκηση να παραμένει δέσμια της απομόνωσης των δομών της και της ανυπαρξίας δικτύων και γραμμών επικοινωνίας, παρά την κατ' επανάληψη επισήμανση του προβλήματος σε εκθέσεις διεθνών οργανισμών¹⁵.

14 Ν. 4048/2012 όπως αυτός διατυπώθηκε και ισχύει με τις διατάξεις του ν. 4622/2019.

15 Όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται σε έκθεση του ΟΟΣΑ "The absence of common principles and procedures for rule-

Κοινοβουλευτική διαδικασία

Η εξέταση της νομοθετικής δράσης επιβεβαιώνει ακόμη μια ενδημική παθολογία, καθώς το 66% των νόμων και κυρώσεων του 2018 περιέχουν τροπολογίες - δηλαδή τροπολογίες περιλαμβάνονται ακόμη και στις κυρώσεις. Εξαιρουμένων των κυρώσεων, αντιστοιχούν κατά μέσο όρο 5 τροπολογίες ανά νόμο.

Εντυπωσιακό είναι το πόρισμα ότι σχεδόν όλες οι τροπολογίες (το 86% στους νόμους εξαιρουμένων των κυρώσεων) είναι άσχετες με το κύριο αντικείμενο του νόμου. Μολονότι η σχετική πρακτική έχει αποδοκιμαστεί κατ' επανάληψη ως αντισυνταγματική καθώς αντίκειται στη ρητή πρόβλεψη του άρθρου 74 παρ.5 του Συντάγματος¹⁶, το πρόβλημα παραμένει και επιτείνεται καθώς τα δικαστήρια δεν έχουν αρμοδιότητα ελέγχου των εσωτερικών διαδικαστικών βημάτων που ακολουθεί η Βουλή (Γεραπετρίτης, 2012)¹⁷.

Αντιστοίχως προβληματικές είναι οι εκπρόθεσμες τροπολογίες, πεδίο όπου ομοίως καταστρατηγείται συστηματικά ο κανονισμός της Βουλής, ο οποίος στο άρθρο 87 ρητά ορίζει ότι «Προσθήκες ή τροπολογίες Βουλευτών και Υπουργών κατατίθενται τρεις τουλάχιστον ημέρες, πριν από την έναρξη της συζήτησης στην Ολομέλεια». Παρ' όλα αυτά, το 72% των τροπολογιών που ενσωματώθηκαν στα νομοσχέδια του 2018 ήταν εκπρόθεσμες. Για τις εκπρόθεσμες τροπολογίες υπάρχει ελάχιστος χρόνος συζήτησης και το κοινοβουλευτικό σώμα αιφνιδιάζεται. Ο περιορισμένος χρόνος συζήτησης και η ελλιπής διαφάνεια δημιουργούν προϋποθέσεις φωτογραφικών ρυθμίσεων οι οποίες μπορεί να υποκρύπτουν ειδικά ατομικά ή ομαδικά συμφέροντα.

Σε ό,τι αφορά την κοινοβουλευτική διαδικασία που ακολουθείται κατά τη συζήτηση των νομοσχεδίων στη Βουλή, το 20% των νόμων του 2018 εισήχθη προς συζήτηση με επείγουσα διαδικασία και το 5% με κατεπείγουσα διαδικασία¹⁸. Σε συνήθεις κοινοβουλευτικές περιόδους, η χρήση της κατεπείγουσας διαδικασίας σπανίζει. Από το 1993 έως και το 2009, το ποσοστό των νομοσχεδίων που ψηφίσθηκαν ως κατεπείγοντα ήταν 0,5% ενώ από την εκδήλωση της κρίσης ανήλθε σε 3,7% (2009-2012) και παρέμεινε σταθερά υψηλό κατά τα χρόνια των μνημονίων, με κορύφωση το 2015 όπου σχεδόν 1 στα 5 νομοσχέδια ψηφίζονταν από τη Βουλή με ελάχιστη συζήτηση ως κατεπείγοντα¹⁹.

Όσον αφορά τη διαδικασία των κοινοβουλευτικών ακροάσεων, το γεγονός ότι πολλοί κληθέντες φορείς καλούνται να τοποθετηθούν επί του εκάστοτε σχεδίου νόμου σε πολύ πε-

making responsibilities reinforces a silo-based approach to policy development" (OECD, 2011: 71).

16 «Νομοσχέδιο ή πρόταση νόμου που περιέχει διατάξεις άσχετες με το κύριο αντικείμενό τους δεν εισάγεται για συζήτηση. Προσθήκη ή τροπολογία άσχετη με το κύριο αντικείμενο του νομοσχεδίου ή της πρότασης νόμου δεν εισάγεται για συζήτηση».

17 Βάσει της παραδοσιακής αλλά παρωχημένης πλέον θεωρίας των interna corporis.

18 Η διαδικασία συζήτησης και ψήφισης κατεπείγοντων νομοσχεδίων είναι ειδική νομοθετική διαδικασία και δεν υπόκειται στις προθεσμίες που προβλέπονται για τη συνήθη νομοθετική διαδικασία. Σχέδιο νόμου που χαρακτηρίζεται ως κατεπείγον, σύμφωνα με το άρθρο 76 παρ. 4 του Συντάγματος και το άρθρο 109 του Κανονισμού της Βουλής, παραπέμπεται αμέσως μετά την κατάθεσή του στην αρμόδια επιτροπή της Βουλής, η οποία προβαίνει στην εξέτασή του σε μία συνεδρίαση, εφόσον η Επιτροπή αποδεχθεί το χαρακτηρισμό του κατεπείγοντος που δίνει η Κυβέρνηση στο νομοσχέδιο. Μετά την επεξεργασία, συζήτηση και ψήφιση του νομοσχεδίου στην αρμόδια Επιτροπή, και αφού ο Πρόεδρος της Βουλής ορίσει ανάλογη προθεσμία για την υποβολή της έκθεσης, η Επιτροπή υποβάλλει την έκθεσή της στη Βουλή και το νομοσχέδιο εγγράφεται κατά προτεραιότητα στην Ημερήσια Διάταξη της Ολομέλειας ή του Τμήματος της Βουλής και συζητείται σε μία συνεδρίαση, η οποία διαρκεί κατ' ανώτατο όριο δέκα (10) ώρες. Στην κατ' αρχήν και στην κατ' άρθρο συζήτηση μετέχουν οι Εισηγητές και οι Ειδικοί Αγορητές των Κομμάτων, ο αρμόδιος Υπουργός, οι Κοινοβουλευτικοί Εκπρόσωποι με τις ομιλίες τους να περιορίζονται στο μισό του χρόνου που προβλέπεται για την κανονική διαδικασία. Εκτός αυτών, υπάρχει και η διαδικασία κατάθεσης και συζήτησης νομοσχεδίων και προτάσεων νόμου επείγοντος χαρακτήρα, όπου στην πραγματικότητα γίνεται σύντμηση των προθεσμιών και των χρόνων ομιλίας σε σχέση με τις προθεσμίες και τους χρόνους της συνήθους διαδικασίας.

19 Βλ. σχετικά Παράρτημα 3, Πίνακας 9, σελ. 45.

ριορισμένο χρόνο (κάθε φοράς έχει στη διάθεσή του κατά μέσο όρο 4 λεπτά), καθιστά τη διαδικασία προβληματική και αναποτελεσματική.

Πίνακας 6. Τα βασικά χαρακτηριστικά της κοινοβουλευτικής διαδικασίας

Κατηγορία	Νόμοι & Κυρώσεις	Νόμοι	Κυρώσεις
Κανονική διαδικασία	83%	75%	92%
Επείγουσα διαδικασία	13%	20%	6%
Κατεπείγουσα διαδικασία	4%	5%	3%
Νόμοι με τροπολογίες	66%	95%	33%
Από όσους έχουν τροπολογίες:			
Νόμοι (%) με τουλάχιστον μία άσχετη τροπολογία	94%	95%	92%
Νόμοι (%) με τροπολογίες που έχουν τουλάχιστον μία εκπρόθεσμη τροπολογία	98%	97%	100%
Νόμοι (%) όπου κλήθηκαν φορείς	47%	80%	8%

Πίνακας 7. Τα χαρακτηριστικά των τροπολογιών

Κατηγορία	Νόμοι & Κυρώσεις	Νόμοι	Κυρώσεις
Σύνολο τροπολογιών	248 (100%)	205 (100%)	43 (100%)
Σχετικές τροπολογίες	37 (15%)	29 (14%)	8 (19%)
Εκπρόθεσμες τροπολογίες	178 (72%)	147 (72%)	31 (72%)

Η εφαρμογή των νόμων

Στο σύνολο της νομοθέτησης του 2018 (77 νόμοι και κυρώσεις) ο αριθμός των εξουσιοδοτήσεων για την έκδοση Προεδρικών Διαταγμάτων είναι μόλις 29. Από αυτές, μόνο το 7% ενεργοποιήθηκαν 6 μήνες μετά την ψήφισή τους. Παρ' ότι το Σύνταγμα επιτάσσει την έκδοση Προεδρικών Διαταγμάτων για συγκεκριμένες κατηγορίες ρύθμισης (πχ οργανωτικά διατάγματα δημόσιων φορέων), παρατηρείται ένταση της διολίσθησης προς τις υπουργικές αποφάσεις.

Κάθε νόμος (εξαιρουμένων των κυρώσεων) παρέχει κατά μέσο όρο 25 εξουσιοδοτήσεις για την έκδοση υπουργικών αποφάσεων. Από το σύνολο αυτών των 1036 εξουσιοδοτήσεων, μόνο το 20% ενεργοποιήθηκε εντός έξι μηνών από την ψήφιση του σχετικού νόμου. Η καθυστέρηση της ενεργοποίησης του συνόλου των εξουσιοδοτήσεων παραπέμπει είτε σε διοικητική αβελτηρία, είτε στον συμβολικό, προσχηματικό χαρακτήρα του νόμου, μέσω του οποίου ο νομοθέτης δηλώνει μια ιδεολογική του επιλογή χωρίς όμως να έχει την πρόθεση της έμπρακτης εφαρμογής της. Τούτο τεκμαίρεται και από την έλλειψη των εργαλείων εφαρμογής του νόμου²⁰.

20 Αναλυτικά για τους συμβολικούς νόμους και τις λειτουργίες τους, ιδιαίτερα στο πεδίο του Ποινικού Δικαίου, βλ. Καρ-

Η δυσαναλογία μεταξύ του αριθμού των εξουσιοδοτήσεων των δύο μορφών κανονιστικής ρύθμισης (Προεδρικά Διατάγματα και Υπουργικές Αποφάσεις) μπορεί να ερμηνευτεί υπό το πρίσμα της συγκριτικής ευχέρειας παραγωγής τους: Η έκδοση ενός Προεδρικού Διατάγματος συνεπάγεται μια ιδιαίτερος περίπλοκη και οχληρή διαδικασία για τους κυβερνώντες λόγω της χειραφέτησης του Συμβουλίου της Επικρατείας, το οποίο δεν δέχεται αυθωρεί τις εισηγήσεις της εκτελεστικής εξουσίας.

Η αποδυνάμωση συνεπώς του ελεγκτικού ρόλου του Συμβουλίου της Επικρατείας το οποίο είναι κατά νόμο αρμόδιο για τον έλεγχο των υπό έκδοση Προεδρικών Διαταγμάτων, οδηγεί σε ανισορροπία των θεσμικών αντίβαρων της Δημοκρατίας.

Πίνακας 8. Τα βασικά χαρακτηριστικά της εφαρμογής των νόμων

Κατηγορία	Νόμοι & Κυρώσεις	Νόμοι	Κυρώσεις
Ποσοστό νόμων με εξουσιοδοτήσεις για ΠΔ	22%	39%	3%
Ποσοστό ενεργοποίησης ΠΔ εντός 6 μηνών	7%	7%	0%
Ποσοστό νόμων με εξουσιοδοτήσεις για ΥΑ	70%	98%	39%
Ποσοστό ενεργοποίησης ΥΑ εντός 6 μηνών	19%	20%	9%

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1:

Θεωρητικό πλαίσιο και Μεθοδολογία

Θεωρητικό Πλαίσιο

Οι βασικές αρχές της καλής νομοθέτησης

Στην Ελλάδα η καλή νομοθέτηση ως εφαρμοσμένη δημόσια πολιτική ξεκινά το 2012 με τον νόμο 4048/2012 ο οποίος συμπυκνώνει προσπάθειες και προτάσεις της προηγούμενης δεκαετίας. Η καλή νομοθέτηση ως επιστημονικός κλάδος διδάσκεται στην Ελλάδα, στην Εθνική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης τα τελευταία 20 χρόνια (Καρκατσούλης & Στεφοπούλου, 2006) και οι σχετικές αναφορές έχουν αυξηθεί σημαντικά (Παπαντωνίου, 1990· Παντελής, 1984· Μαρίνος, 1965· Καρκατσούλης, 1990).

Βάσει του ισχύοντος θεσμικού πλαισίου (ν.4048/2012 όπως τροποποιήθηκε και ισχύει με τον νόμο 4622/2019) ως αρχές καλής νομοθέτησης προσδιορίζονται οι ακόλουθες:

- Η αναγκαιότητα, καταλληλότητα και αναλογικότητα των ρυθμίσεων για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού.
- Η απλότητα και σαφήνεια του περιεχομένου τους.
- Η πλήρης εναρμόνισή τους με το ισχύον εθνικό, κοινοτικό και διεθνές δίκαιο, καθώς και με τους κανόνες της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου.
- Η αποτελεσματικότητα, αποδοτικότητα και αποφυγή περιττών οικονομικών δαπανών κατά την εφαρμογή τους.
- Η διαφάνεια και ο προσδιορισμός των υπεύθυνων οργάνων εφαρμογής των σχετικών ρυθμίσεων.

Τα τρία στάδια της νομοπαρασκευαστικής διαδικασίας, η τήρηση των οποίων αποτελεί τη βάση της διασφάλισης της καλής ποιότητας ενός νόμου, είναι τα εξής:

- **Το προκοινοβουλευτικό στάδιο**, όπου συντάσσεται το σχέδιο νόμου συνοδευόμενο από μία σειρά αιτιολογικών εκθέσεων και γνωμοδοτήσεων από τα γραφεία του αρμόδιου υπουργού και υφυπουργών, το ΓΛΚ, τη Γενική Γραμματεία της Κυβέρνησης, τη Γενική Γραμματεία Συντονισμού, από έκθεση του Υπουργού Οικονομικών και, αν αφορά συνταξιοδοτικά θέματα, και γνωμοδότηση του ΣτΕ.
- **Το κοινοβουλευτικό στάδιο**, όπου πραγματοποιείται η επεξεργασία του σχεδίου νόμου, συζήτηση στις Κοινοβουλευτικές Επιτροπές, επεξεργασία από την Οικονομική Επι-

τροπή της Βουλής, ακρόαση φορέων, συζήτηση σε τμήμα ή την Ολομέλεια και ψήφιση επί της αρχής και κατ' άρθρο.

- **Το στάδιο εφαρμογής των νόμων**, όπου ο ψηφισμένος νόμος δημοσιεύεται σε ΦΕΚ από το Εθνικό Τυπογραφείο, εκδίδονται οι κανονιστικές πράξεις από τη διοίκηση και σύμφωνα με τον 4622/2019, το επισπεύδον Υπουργείο οφείλει να παρακολουθεί την αποτελεσματικότητα του νόμου και την ενδεχόμενη ανάγκη τροποποιήσεων.

Τα προβλήματα της νομοθέτησης στην Ελλάδα

Πολυνομία

Πρώτο βασικό χαρακτηριστικό της Ελληνικής νομοθεσίας και κατά την περίοδο της οικονομικής κρίσης είναι η πολυνομία, η υπερπληθώρα νομοθετικών ρυθμίσεων (νόμοι, διατάγματα, τυπικές ή άτυπες αλλαγές και αποφάσεις καθώς και δευτερογενείς αποφάσεις οι οποίες παράγονται σε όλα τα επίπεδα της διοίκησης). Το χάος της πολυνομίας είναι από τους κρισιμότερους σόρατους εχθρούς της ανάπτυξης. Η Βουλή γεννά ένα νομοθέτημα κάθε 55 ώρες (Καρκατσούλης & Στεφοπούλου, 2017), γεγονός που κατατάσσει τη χώρα μας μεταξύ των χειρότερων θέσεων παγκοσμίως ως προς την πολυνομία²¹. Ο νομοθετικός πληθωρισμός εντέλει ασκεί διαλυτικές συνέπειες στο κοινωνικό σύνολο, στη δημόσια διοίκηση και στην ίδια τη δημοκρατία. Ακόμα και οι κατεξοχήν εφαρμοστές των νόμων -οι δικαστές- δυσκολεύονται από τις χιλιάδες διατάξεις που ισχύουν για κάθε θέμα. Διογκώνεται έτσι η ύλη των δικαστηρίων, γεγονός το οποίο επιτείνει την καθυστέρηση της απονομής δικαιοσύνης. Η πολυνομία οδηγεί και στην προχειρότητα με αποτέλεσμα η πλειονότητα των νόμων να διαθέτει διατάξεις φωτογραφικού τύπου ή να είναι προϊόν αδιαφανών διαδικασιών καταλύοντας βασικούς κανόνες δικαίου και παρέχοντας πρόσφορο έδαφος για την άνθιση της διαφθοράς και της αυθαιρεσίας. Η κατακλυσμιαία εισαγωγή νέων ρυθμίσεων αυξάνει άλλωστε θεαματικά τα διάφορα είδη διοικητικού και οικονομικού κόστους. Αυτό συμβαίνει μεταξύ άλλων καθώς το σύνολο των ρυθμίσεων για ένα ζήτημα δεν συμπεριλαμβάνεται σ' ένα και μόνο νομοθέτημα αλλά διασπείρεται σε πολλά, γεγονός που συχνά οδηγεί σε αντιφατικές ερμηνείες του νόμου στηριζόμενες σε διαφορετικές, ταυτόχρονα ισχύουσες διατάξεις. Στην Ελλάδα πολυνομία παρατηρείται σε πολλούς τομείς της δημόσιας πολιτικής, και ιδιαίτερα στη φορολογική, την πολεοδομική και περιβαλλοντική πολιτική, και την πολιτική κοινωνικής ασφάλισης και ειδικότερα των συντάξεων.

Η πολυνομία, με την αβεβαιότητα και τη γραφειοκρατική επιβάρυνση που παράγει, αποτελεί βάση για την κακοδικία, την ανομία και τη διαφθορά. Αν για παράδειγμα ένας πολίτης για την ανέγερση μιας οικοδομής απαιτείται να απευθυνθεί σε πλήθος υπηρεσιών με χρονοβόρες και ατέρμονες γραφειοκρατικές διαδικασίες, τότε πιθανότατα θα προσφύγει στις υπηρεσίες κάποιου μεσάζοντος. Αν για ένα θέμα φορολογίας υπάρχουν σειρά διαφορετικών ρυθμίσεων και ερμηνειών, τότε ο πολίτης ενδέχεται να οδηγηθεί σε λύσεις «παρακάμψης». Επιπλέον, δημιουργείται η εντύπωση της διακριτικής μεταχείρισης υπέρ κάποιων δημοφιλών ή ευνοούμενων κατηγοριών επιχειρήσεων, εργαζομένων ή ασφαλισμένων, που απολαμβάνουν διαφορετικό καθεστώς δικαιωμάτων και υποχρεώσεων από τους υπολοίπους, μέσα σε ένα αδιαφανές θεσμικό πλαίσιο. Ακόμη, η διοίκηση καθυστερεί να εφαρμόσει τους νέους νόμους,

21 Scott Jacobs at regulatoryreform.org, The golden age of regulation.

ιδίως όταν, όπως συμβαίνει συχνότατα, οι υπηρεσίες αναμένουν την έκδοση Υπουργικών Εγκυκλίων. Όπως έχει υπολογιστεί «Το κόστος της γραφειοκρατίας υπολογίζεται στο 6,5% του Α.Ε.Π. Με μια μείωση της γραφειοκρατίας κατά 25% η Εθνική οικονομία θα είχε όφελος 5 δις ευρώ» (Κοντιάδης, 2012· Σωτηρόπουλος & Χριστόπουλος, 2016, σ. 46).

Συνοπτικά, οι βασικότερες συνέπειες της πολυνομίας είναι:

- Η διόγκωση της γραφειοκρατίας.
- Η αποθάρρυνση των επενδύσεων.
- Η επιβάρυνση της δημόσιας διοίκησης.
- Η θεσμοποίηση πελατειακών σχέσεων κράτους-πολίτη.
- Οι καθυστερήσεις στην εφαρμογή των νόμων.
- Η ανασφάλεια δικαίου.

Κακονομία

Δεύτερο και εξίσου σημαντικό φαινόμενο στην Ελλάδα της κρίσης είναι η κακονομία, δηλαδή η χαμηλή ποιότητα των νομοθετικών ρυθμίσεων, οι οποίες περιέχουν ασαφείς, δυσνόητους, κακογραμμένους νόμους και αντικρουόμενους κανόνες. Η χρονική πίεση και οι επιβαλλόμενες ρυθμίσεις σ' ένα ασφυκτικό καθεστώς επιτήρησης της χώρας αποτέλεσαν σημαντικό παράγοντα κακής νομοθέτησης. Η νομοθετική εξουσία οδηγήθηκε στην παραγωγή νομοθετημάτων που αγνοούσαν την ύπαρξη παλαιότερων, στην εμφύτευση νεοπαγών διατάξεων σε άσχετα κεφάλαια ή νομοθετήματα, σε κακότεχνες διατυπώσεις και σε πληθώρα νομοθετικών εξουσιοδοτήσεων για την άσκηση της κανονιστικής αρμοδιότητας από τη διοίκηση, η οποία συχνά δεν κατάφερε να βρει λύσεις μέσω μιας διορθωτικής ερμηνείας του νόμου με αποτέλεσμα τελικά να βλάπτεται όχι μόνο ο πολίτης αλλά και η γενικότερη λειτουργία της κοινωνίας και της οικονομίας.

Ειδικά κατά την περίοδο των μνημονίων, το κανονιστικό καθεστώς στην Ελλάδα εξελίχθηκε σε παρεμβατικό, πολυδάπανο, δύσκαμπτο και εστιασμένο στις λεπτομέρειες παρά στο αποτέλεσμα (Σωτηρόπουλος & Χριστόπουλος, 2016).

Η χρησιμότητα των δεδομένων στη διαμόρφωση πολιτικής

Με την εισαγωγή του Δείκτη Ποιότητας Νομοθέτησης, το ΚΕΦΙΜ φιλοδοξεί να συμβάλει στην περαιτέρω ουσιαστική τεκμηρίωση των δημοσίων πολιτικών και των μεταρρυθμίσεων στην Ελλάδα.

Μια δημόσια πολιτική είναι καθαυτή ένα διαρκές διακύβευμα, διόλου στατικό αλλά δυναμικό, μια διαρκής παραγωγή αντίρροπων λόγων για το ίδιο προς αντιμετώπιση φαινόμενο που «ενέχει έναν ανταγωνισμό αναφορικά με την αποτύπωση του προβλήματος» (Kingdon, 1984). Στον ανταγωνισμό αυτόν εμπλέκονται κάθε φορά ποικίλοι δρώντες και δίκτυα δημόσιας πολιτικής, που εκτός από τους πολιτικούς παίκτες περιλαμβάνουν ομάδες ταύτισης, ομάδες πίεσης ή ομάδες βέτο, ειδικούς, «επιχειρηματίες της πολιτικής» (policy entrepreneurs), ΜΜΕ, και οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών (Kingdon, 1984).

Οσοδήποτε χαοτική όμως κι αν είναι, η διαδικασία διαμόρφωσης μιας δημόσιας πολιτικής είναι ταυτόχρονα και ορθολογική. Όχι με την έννοια ενός απολύτως ορθολογικού μοντέλου, στο πλαίσιο του οποίου τίθεται ο στόχος, καταγράφονται ψύχραιμα οι πιθανές στρατηγικές επίτευξης, προβλέπονται με ακρίβεια οι επιπτώσεις και τελικά επιλέγεται η βέλτιστη λύση, αλλά ως μια διαδικασία ικανή να υποδέχεται και να ενσωματώνει διαφορετικές λογικές που αντιστοιχούν στους διάφορους δρώντες και να τις αξιοποιεί στην παραγωγή μιας πολιτικής, χωρίς να έχει ως στόχο να τις υποτάξει στην πολιτική βούληση των κυβερνώντων. Υπό το πρίσμα αυτό, η διαδικασία διαμόρφωσης των δημόσιων πολιτικών έχει ως επίδικο τη «καλιναγωγή» του πολιτικού βοληονταρισμού της εκάστοτε κυβέρνησης μέσα από ένα πλήγμα ορθολογικών προσεγγίσεων που βασίζονται σε δεδομένα, τεκμηριωμένη γνώση και εμπειρία.

Φυσικά, η συζήτηση αυτή είναι ατελείωτη, ο σχεδιασμός δημόσιας πολιτικής δεν μπορεί ποτέ να θεωρηθεί ανεξάρτητος από την πολιτική, τα δεδομένα και η επιστημονική ανάλυση δεν είναι ποτέ «καθαρά» και υπεράνω της πολιτικής²². Η θετικιστική υπόθεση ότι μπορεί να υπάρξει μια «επιστήμη» της δημόσιας πολιτικής είναι φενάκη. Ωστόσο, τα δεδομένα, η αυστηρή ανάλυση και τεκμηρίωση μπορεί και πρέπει να είναι μία θεμελιώδης συνιστώσα της παραγωγής δημόσιας πολιτικής, και οι τεχνικές της ορθολογικής λήψης απόφασης να συντονίζονται με την αυστηρά πολιτική αντίληψη της δημόσιας πολιτικής, ως αντίβαρο και εργαλείο εξισορρόπησης. Μια τέτοια προσέγγιση, που διέπει τη φιλοσοφία της μελέτης αυτής, είναι το λεγόμενο Evidence-Based Policy Making (EBPM), ο «τεκμηριωμένος σχεδιασμός δημόσιας πολιτικής», μια παραλλαγή δηλαδή του κλασικού κύκλου δημόσιας πολιτικής που δεν τον υποκαθιστά, αλλά έχει μια θέση δίπλα και παράλληλα σε αυτόν.

Υποθέσεις εργασίας

Ο Δείκτης Ποιότητας Νομοθέτησης διαμορφώθηκε με βάση τις ακόλουθες παραδοχές καλής νομοθέτησης, όπως αυτές προσαρμόζονται στα ελληνικά δεδομένα.

Καλός νόμος είναι ένας νόμος ο οποίος:

1. Έχει ακολουθήσει με αυστηρότητα μια **προκοινοβουλευτική διαδικασία** η οποία προβλέπει κατ' ελάχιστο:
  - Διαβούλευση με επαρκή διάρκεια και ικανό πλήθος συμμετεχόντων.
  - Κατά το δυνατόν ποσοτικοποιημένη εκτίμηση των αποτελεσμάτων του νόμου.
  - Μέτρηση των διοικητικών επιβαρύνσεων που προκαλεί ή αίρει ο νόμος.
  - Τη κατά το δυνατόν πιο περιορισμένη δημιουργία νέων δομών και φορέων του Δημοσίου (ιδανικά ένας νόμος δεν θα πρέπει να δημιουργεί νέες δομές).
2. Έχει ακολουθήσει πιστά την **κοινοβουλευτική διαδικασία**, σύμφωνα με την οποία:
  - Έχει αφιερωθεί ικανός χρόνος συζήτησης στις αρμόδιες επιτροπές της Βουλής με σκοπό να ακουστούν όσο το δυνατόν περισσότεροι φορείς της κοινωνίας πολιτών αλλά και να εκφραστούν τα μέλη του νομοθετικού σώματος.
  - Έχει αφιερωθεί ικανός χρόνος συζήτησης εντός της ολομέλειας με κατοχύρωση του δικαιώματος και της δυνατότητας όλων των βουλευτών που το επιθυμούν να

22 Hallsworth, M., Parker, S., & Rutter, J. (2011). Policy Making in the Real World. Institute for Government.

εκφραστούν επί του νομοσχεδίου.

- Έχουν υπάρξει ελάχιστες, και ιδανικά μηδενικές, προσθήκες άσχετων ή και εκπρόθεσμων τροπολογιών.
  - Το νομοσχέδιο συζητείται με την κανονική διαδικασία και δεν γίνεται χρήση της επείγουσας ή κατεπείγουσας διαδικασίας συζήτησης.
3. Έχει γλώσσα και σύνταξη απλή και κατανοητή, χωρίς να χρειάζεται προσφυγή σε ειδικούς για την κατανόσή του.
  4. Έχει την απολύτως απαραίτητη έκταση και δεν αποτελεί συρραφή διατάξεων που αναφέρονται σε διαφορετικά πεδία πολιτικής.
  5. Έχει νοηματική και ουσιαστική αυτοτέλεια και δεν αποτελεί προσθήκη σε άλλη κανονιστική ρύθμιση, είτε διεθνή είτε εγχώρια.
  6. Απαντά σε ένα πραγματικό πρόβλημα και δεν τροποποιεί νόμο ο οποίος δεν έχει προλάβει να εφαρμοστεί.
  7. Έχει εφαρμοστεί, δηλαδή έχει εκδοθεί η πλειοψηφία των εξουσιοδοτικών του πράξεων εντός εξαμήνου από την ψήφισή του²³.

Μεθοδολογία

Η μέτρηση της ποιότητας των ρυθμίσεων γίνεται μέσω ενός σύνθετου δείκτη (composite indicator) ο οποίος δομήθηκε σύμφωνα με το σχετικό εγχειρίδιο του ΟΟΣΑ *Handbook on Constructing Composite Indicators: Methodology and User Guide* (OECD, 2008). Ο δείκτης αυτός χρησιμοποιεί κριτήρια που αναφέρονται στην προ-κοινοβουλευτική, την κοινοβουλευτική και την μετά-κοινοβουλευτική διαδικασία εφαρμογής του νόμου (κύκλος ζωής ρύθμισης). Στον δείκτη συμπεριλαμβάνονται και κριτήρια ποιότητας του κειμένου του νόμου, καθότι αυτά είναι απολύτως σημαντικά για την κατανόσή του (OECD, 2005).

Καθένα από τα παραπάνω κριτήρια κατηγοριοποιείται και αξιολογείται με τη χρήση μεταβλητών, τις οποίες έχει αναπτύξει το ΚΕΦΙΜ λαμβάνοντας υπόψη το ελληνικό νομικό πλαίσιο για την καλή νομοθέτηση και τη διεθνή και ελληνική βιβλιογραφία και πρακτική, ώστε να αποτυπώνουν τα ποσοτικά και ποιοτικά δεδομένα κάθε φάσης ζωής της ρύθμισης. Επομένως, ο *Δείκτης Ποιότητας Νομοθέτησης* συντίθεται από 4 κατηγορίες:

1. Ποιότητα δικαιοπολιτικών χαρακτηριστικών: **Βαθμολογείται με** 20 μονάδες από τις συνολικά 100, οι οποίες κατανέμονται εξίσου σε κάθε μία από τις 25 μεταβλητές που αξιολογούνται. Εξετάζεται η ποιότητα του κειμένου του νόμου σύμφωνα με τις οδηγίες της Κεντρικής Νομοπαρασκευαστικής Επιτροπής και τους κανόνες εύληπτης σύνταξης κανονιστικών κειμένων (Anderson, 2009).
2. Ποιότητα προκοινοβουλευτικής νομοπαρασκευαστικής διαδικασίας: **Βαθμολογείται με** 20 μονάδες από τις συνολικά 100, οι οποίες κατανέμονται εξί-

23 Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 3 του ν. 4048/2012 «Εφόσον το νομοσχέδιο προβλέπει την έκδοση Προεδρικών Διαταγμάτων ή άλλων κανονιστικών πράξεων μέσα σε αποκλειστική προθεσμία και το Γραφείο Καλής Νομοθέτησης το κρίνει αναγκαίο, δεν εισάγεται στο Υπουργικό Συμβούλιο για συζήτηση, αν δεν συνοδεύεται από τα προσχέδια αυτών των πράξεων και από χρονοδιάγραμμα εφαρμογής», και συνεπώς το εξάμηνο κρίνεται επαρκής χρόνος για την έκδοση των κανονιστικών πράξεων.

σου σε κάθε μία από τις 14 μεταβλητές που αξιολογούνται). Εξετάζεται κάθε βήμα της προκοινοβουλευτικής νομοπαρασκευαστικής διαδικασίας, με βάση τις καλές πρακτικές όπως αυτές αποτυπώνονται στις οδηγίες του ΟΟΣΑ²⁴ και της ΕΕ²⁵.

3. Ποιότητα κοινοβουλευτικής νομοπαρασκευαστικής διαδικασίας:
Βαθμολογείται με 30 μονάδες από τις συνολικά 100,, οι οποίες κατανέμονται εξίσου σε κάθε μία από τις 7 μεταβλητές που αξιολογούνται. Εξετάζεται κάθε βήμα της κοινοβουλευτικής διαδικασίας μέχρι και την ψήφιση του νόμου, με βάση τον κανονισμό της Βουλής και τις διεθνείς καλές πρακτικές (Bach, 2009).
4. Ποιότητα εφαρμογής του νόμου:
Βαθμολογείται με 30 μονάδες από τις συνολικά 100, εκ των οποίων 5 μονάδες αφορούν το όριο εξουσιοδοτήσεων για Προεδρικά Διατάγματα (ΠΔ), 5 το όριο εξουσιοδοτήσεων για Υπουργικές Αποφάσεις (ΥΑ), 10 το ποσοστό ενεργοποίησης των Προεδρικών Διαταγμάτων, και 10 το ποσοστό ενεργοποίησης των Υπουργικών Αποφάσεων. Εξετάζεται το εύρος και η ποιότητα της εφαρμογής των νόμων, που συναρτάται τόσο από την έκδοση των προβλεπόμενων σε αυτόν κανονιστικών πράξεων, όσο και από την ισχύ των διατάξεων του στην δικαστική κρίση. Στο έλλειμμα εφαρμογής προσθέτουν και εκείνες οι πρακτικές που υποκαθιστούν τις διατάξεις νόμων που προβλέπουν διαδικασίες με δυσκολίες εφαρμογής. Εκ των υστέρων αξιολόγηση εφαρμογής, προβλέπονταν στον νόμο 4048/2012 για την καλή νομοθέτηση εντός τριετίας από την ψήφιση κάθε νόμου, όμως η διάταξη αυτή δεν έχει εφαρμοστεί. Στην παρούσα έρευνα εξετάζεται μόνο το πρώτο κριτήριο εφαρμογής κάθε νόμου, αυτό της έκδοσης των προβλεπόμενων κανονιστικών πράξεων (OECD, 2014). Στο Σχήμα 1 αποτυπώνεται η δομή του Δείκτη Ποιότητας Νομοθέτησης.

24 OECD, <https://www.oecd.org/regreform/>.

25 EU Commission, https://ec.europa.eu/info/law/law-making-process/planning-and-proposing-law/better-regulation-why-and-how/better-regulation-guidelines-and-toolbox_en.

Σχήμα 1: Η δομή του Δείκτη Ποιότητας Νομοθέτησης

Συνολικά, οι μεταβλητές που περιλαμβάνονται στις 4 ανωτέρω κατηγορίες είναι 67 από τις οποίες αξιολογούνται οι 50. Οι υπόλοιπες 17 συλλέγουν κατηγορικά δεδομένα για τους νόμους και δεν αξιολογούνται αλλά βοηθούν στην ταξινόμηση και επεξεργασία των υπόλοιπων δεδομένων²⁶.

Οι υποδείκτες που σχεδιάστηκαν και μετρήθηκαν αφορούν το ελληνικό νομικό και διοικητικό σύστημα κι έχουν λάβει υπόψη τις διαδικασίες που ισχύουν στην ελληνική διοίκηση, το κοινοβούλιο και τη δικαιοσύνη. Η λεπτομερής και εξειδικευμένη αποτύπωση της διαδικασίας ψήφισης και εφαρμογής ενός νόμου, δίνει στον δείκτη την ικανότητα να παρακολουθεί ακόμα και μικρές διακυμάνσεις στην μεταβολή της ποιότητας ενός νόμου. Αυτές μπορεί να οφείλονται σε παραλείψεις ή πρακτικές που δεν μπορούν να ανιχνευθούν με βάση τους γενικούς δείκτες που εφαρμόζονται ανεξαρτήτως των συγκεκριμένων χαρακτηριστικών κάθε χώρας.

Ταυτόχρονα, η δομή του δείκτη, με τον οποίο αξιολογούνται τα διακριτά χαρακτηριστικά του νόμου (ποιότητα νομοπαραγωγής, ποιότητα κειμένου και ποιότητα εφαρμογής), του επιτρέπει να αποτυπώνει, συγκριτικά, την ρυθμιστική ποιότητα μεταξύ διαφορετικών εννόμων τάξεων. Σε όλες τις χώρες η νομοθεσία παράγεται βάσει συγκεκριμένης διαδικασίας, έχει ένα γραπτό κείμενο ως αποτέλεσμα και εφαρμόζεται με συγκεκριμένο τρόπο. Επομένως, διατηρώντας σταθερές τις βασικές κατηγορίες του δείκτη και διαφοροποιώντας τις μεταβλητές που τις απαρτίζουν, ο δείκτης παράγει αποτελέσματα τα οποία είναι ταυτόχρονα συγκρίσιμα μεταξύ διαφορετικών έννομων τάξεων αλλά και επαρκώς λεπτομερή ώστε να ανταποκρίνονται στις ιδιαιτερότητες κάθε χώρας.

Ο Δείκτης Ποιότητας Νομοθέτησης έχει την ικανότητα να ενσωματώνει και να παρουσιάζει εύληπτα έναν μεγάλο όγκο πληροφορίας²⁷, αλλά και λόγω της δομής του να παρέχει πληροφορία συγκρίσιμη με αντίστοιχη για τη νομοθετική παραγωγή άλλων χωρών.

Στο Παράρτημα 2, περιγράφονται οι πηγές και ο τρόπος εύρεσης των δεδομένων για την διαμόρφωση του δείκτη.

26 Για την πλήρη ανάλυση των μεταβλητών βλ. Παράρτημα 2. σελ. 25

27 OECD (2015), "Indicators of Regulatory Management Systems", www.oecd.org/gov/regulatorypolicy/Indicators-RMS.htm

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2:

Περιγραφή των μεταβλητών και πηγές δεδομένων

Πηγές δεδομένων

Οι πηγές που χρησιμοποιήθηκαν για την παραγωγή των δεδομένων είναι διαθέσιμες στο διαδίκτυο. Οι ιστοσελίδες από τις οποίες αντλήθηκαν τα δεδομένα είναι οι ακόλουθες:

1. Εθνικό Τυπογραφείο: <http://www.et.gr>
2. Eurostat: [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:Classification_of_the_functions_of_government_\(COFOG\)](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:Classification_of_the_functions_of_government_(COFOG))
3. Βουλή των Ελλήνων: <http://www.hellenicparliament.gr/>
4. Ανοικτή Διακυβέρνηση: <http://www.opengov.gr/home/>
5. Νόμος: <http://lawdb.intrasoftnet.com/>
6. Νομοτέλεια: <http://www.nomotelia.gr/>

Επεξήγηση μεταβλητών

0. Ταυτότητα νόμου

Τα στοιχεία που συμπληρώνονται σε αυτό το πεδίο δεν βαθμολογούνται καθώς αφορούν κατηγορικά δεδομένα που παρέχουν πληροφορίες για τους νόμους με σκοπό την καλύτερη ταξινόμηση τους.

0.1 Αριθμός Νόμου

Συμπληρώνεται όπως αναγράφεται στο κείμενο του νόμου.

Πηγή: *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως* (PDF), Εθνικό Τυπογραφείο.

0.2 Έτος

Συμπληρώνεται όπως αναγράφεται στο κείμενο του νόμου.

Πηγή: *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως* (PDF), Εθνικό Τυπογραφείο.

0.3 Τίτλος

Συμπληρώνεται όπως αναγράφεται στο κείμενο του νόμου.

Πηγή: *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως* (PDF), Εθνικό Τυπογραφείο.

0.4 Τεύχος

Συμπληρώνεται όπως αναγράφεται στο κείμενο του νόμου.

Πηγή: *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως* (PDF), Εθνικό Τυπογραφείο.

0.5 Αριθμός ΦΕΚ

Συμπληρώνεται όπως αναγράφεται στο κείμενο του νόμου.

Πηγή: *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως* (PDF), Εθνικό Τυπογραφείο.

0.6 Ημερομηνία Δημοσίευσης

Συμπληρώνεται όπως αναγράφεται στο κείμενο του νόμου.

Πηγή: *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως* (PDF), Εθνικό Τυπογραφείο.

0.7 Σε ποιο πεδίο δημόσιας πολιτικής παρεμβαίνουν οι διατάξεις του νομοθετήματος (1. Γενικές δημόσιες υπηρεσίες, 2. Άμυνα, 3. Δημόσιας τάξη και ασφάλεια, 4. Οικονομικές υποθέσεις, 5. Προστασία περιβάλλοντος, 6. Στέγασση και κοινή ωφέλεια, 7. Υγεία, 8. Αναψυχή, πολιτισμός, θρησκεία, 9. Εκπαίδευση, 10. Κοινωνική προστασία και δικαιώματα.)

Συμπληρώνεται αναλόγως το πεδίο πολιτικής που ρυθμίζει το κύριο αντικείμενο του νόμου, σύμφωνα με τις οδηγίες του σχετικού εγχειριδίου της Eurostat.

Πηγή: Ιστότοπος Βουλής των Ελλήνων, Eurostat, *Glossary: Classification of the functions of government*. <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3859598/5917333/KS-RA-11-013-EN.PDF/2eb9714a-ee4b-49fe-baab-e9af5ca457b1>

0.8 Τύπος (1. Νόμος, 2. Διεθνής Σύμβαση)

Συμπληρώνεται αναλόγως με τον χαρακτηρισμό του νομοθετήματος στον ιστότοπο της Βουλής.

Πηγή: Ιστότοπος Βουλής των Ελλήνων.

1. Νομοτεχνικά χαρακτηριστικά (20/100)

1.1 Με τις διατάξεις του νόμου ρυθμίζονται θέματα που εμπίπτουν σε ένα μόνο πεδίο πολιτικής;

Αν όλες οι διατάξεις του νόμου αφορούν το ίδιο πεδίο πολιτικής, τότε αυτός βαθμολογείται με άριστα 0,8²⁸. Αν υπάρχει έστω μία διάταξη που δεν έχει το ίδιο περιεχόμενο με το υπόλοιπο νομοσχέδιο τότε βαθμολογείται με 0.

Πηγή: *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως* (PDF), Εθνικό Τυπογραφείο.

1.2 Ποιος είναι ο αριθμός των σελίδων που καταλαμβάνει ο νόμος;

Αν οι σελίδες που καταλαμβάνει ο νόμος στο pdf (αφού αφαιρεθούν τυχόν κενές σελίδες)

28 Η βαθμολόγηση που επιγράφεται σε όλες τις μεταβλητές έχει στρογγυλοποιηθεί στο δεύτερο δεκαδικό ψηφίο.

δες) είναι μέχρι 40, τότε αυτός βαθμολογείται με άριστα 0,8. Αν είναι μεταξύ 41 και 80, τότε βαθμολογείται με 0,4. Αν είναι από 81 και πάνω τότε βαθμολογείται με 0.

Πηγή: *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως* (PDF), Εθνικό Τυπογραφείο.

1.3 Ποιος είναι ο αριθμός των σελίδων που καταλαμβάνουν τα παραρτήματα του νόμου;

Αν δεν υπάρχουν άλλες σελίδες μετά τις υπογραφές των υπουργών στο pdf (αφού αφαιρεθούν τυχόν κενές σελίδες) τότε ο νόμος βαθμολογείται με άριστα 0,8. Αν οι σελίδες αυτές είναι μεταξύ 1 και 5, τότε βαθμολογείται με 0,4. Αν είναι από 6 και πάνω, τότε βαθμολογείται με 0.

Πηγή: *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως* (PDF), Εθνικό Τυπογραφείο.

1.4 Πόσα άρθρα έχει το κυρίως σώμα του νόμου;

Αν τα άρθρα του νόμου είναι έως 30, τότε αυτός βαθμολογείται με άριστα 0,8. Αν είναι 31-60, τότε βαθμολογείται με 0,4. Αν είναι από 61 και πάνω, τότε βαθμολογείται με 0.

Πηγή: *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως* (PDF), Εθνικό Τυπογραφείο.

1.5 Πόσες παραγράφους έχει ο νόμος;

Αν οι παράγραφοι του νόμου είναι έως 90, τότε αυτός βαθμολογείται με άριστα 0,8. Αν είναι 91-180, τότε βαθμολογείται με 0,4. Αν είναι από 181 και πάνω, τότε βαθμολογείται με 0.

Πηγή: *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως* (PDF), Εθνικό Τυπογραφείο.

1.6 Αναφέρονται «λοιπές διατάξεις» ή «άλλες διατάξεις» στον τίτλο;

Αν δεν αναφέρονται «λοιπές διατάξεις» ή «άλλες διατάξεις» στον τίτλο του νόμου, τότε αυτός βαθμολογείται με άριστα 0,8. Αν αναφέρεται είτε το ένα είτε το άλλο, τότε βαθμολογείται με 0.

Πηγή: *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως* (PDF), Εθνικό Τυπογραφείο.

1.7 Τι ποσοστό επί των συνολικών άρθρων του νόμου αφορούν οι λοιπές διατάξεις;

Εάν το ποσοστό αυτό είναι μηδενικό, τότε ο νόμος βαθμολογείται με άριστα 0,8. Εάν το ποσοστό είναι 1%-10%, τότε βαθμολογείται με 0,4. Εάν το ποσοστό είναι από 11% και πάνω, τότε βαθμολογείται με 0.

Πηγή: *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως* (PDF), Εθνικό Τυπογραφείο.

1.8 Αφορούν οι λοιπές / άλλες διατάξεις το ίδιο πεδίο πολιτικής με το κύριο αντικείμενο του νόμου;

Αν ο νόμος δεν έχει λοιπές / άλλες διατάξεις ή αν έχει και αυτές αφορούν το ίδιο πεδίο πολιτικής με το κύριο αντικείμενο του νόμου, τότε αυτός βαθμολογείται με άριστα 0,8. Αν αφορούν άλλο πεδίο πολιτικής, τότε βαθμολογείται με 0.

Πηγή: *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως* (PDF), Εθνικό Τυπογραφείο.

1.9 Στην περίπτωση που δεν αναφέρονται «λοιπές διατάξεις» ή «άλλες διατάξεις» στον τίτλο, υπάρχουν άσχετες διατάξεις στο νόμο;

Αν δεν υπάρχουν άσχετες διατάξεις στον νόμο τότε βαθμολογείται με άριστα 0,8. Αν υπάρχουν τότε βαθμολογείται με 0.

Πηγή: *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως* (PDF), Εθνικό Τυπογραφείο.

1.10 Έχει ο νόμος μεταβατικές διατάξεις;

Αν έχει ο νόμος μεταβατικές διατάξεις, τότε βαθμολογείται με άριστα 0,8. Αν δεν έχει τότε βαθμολογείται με 0,4.

Πηγή: *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως* (PDF), Εθνικό Τυπογραφείο.

1.11 Πόσους νόμους που βρίσκονται σε ισχύ το τελευταίο έτος τροποποιεί;

Αν ο νόμος δεν τροποποιεί άλλο νόμο που βρίσκεται σε ισχύ από το 2017 ή το 2018, τότε βαθμολογείται με άριστα 0,8. Αν τροποποιεί έστω και έναν, τότε βαθμολογείται με 0.

Πηγή: *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως* (PDF), Εθνικό Τυπογραφείο και Τροποποιούμενες διατάξεις (PDF), Ιστότοπος Βουλής των Ελλήνων.

1.12 Πόσα Προεδρικά Διατάγματα που βρίσκονται σε ισχύ το τελευταίο έτος τροποποιεί;

Αν ο νόμος δεν τροποποιεί Προεδρικό Διάταγμα που βρίσκεται σε ισχύ από το 2017 ή το 2018, τότε βαθμολογείται με άριστα 0,8. Αν τροποποιεί έστω και ένα, τότε βαθμολογείται με 0.

Πηγή: *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως* (PDF), Εθνικό Τυπογραφείο και Τροποποιούμενες διατάξεις (PDF), Ιστότοπος Βουλής των Ελλήνων.

1.13 Πόσους νόμους που τέθηκαν σε ισχύ πριν από 1-3 έτη τροποποιεί;

Αν ο νόμος δεν τροποποιεί άλλο νόμο που να τέθηκε σε ισχύ το 2015 ή το 2016, τότε βαθμολογείται με άριστα 0,8. Αν τροποποιεί έστω και έναν, τότε βαθμολογείται με 0.

Πηγή: *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως* (PDF), Εθνικό Τυπογραφείο και Τροποποιούμενες διατάξεις (PDF), Ιστότοπος Βουλής των Ελλήνων.

1.14 Πόσα Π.Δ. που βρίσκονται σε ισχύ από 1-3 έτη τροποποιεί;

Αν ο νόμος δεν τροποποιεί Προεδρικό Διάταγμα που να βρίσκεται σε ισχύ από το 2015 ή το 2016, τότε βαθμολογείται με άριστα 0,8. Αν τροποποιεί έστω και ένα, τότε βαθμολογείται με 0.

Πηγή: *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως* (PDF), Εθνικό Τυπογραφείο και Τροποποιούμενες διατάξεις (PDF), Ιστότοπος Βουλής των Ελλήνων.

1.15 Ενσωματώνει κοινοτική οδηγία;

Συμπληρώνεται αν υπάρχει διάταξη που να ενσωματώνει δίκαιο από την ΕΕ στο εθνικό δίκαιο. Δεν αξιολογείται.

Πηγή: *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως* (PDF), Εθνικό Τυπογραφείο.

1.16 Είναι κύρωση συμφωνιών/συμβάσεων;

Συμπληρώνεται ο νόμος είναι κύρωση διμερούς ή διακρατικής συμφωνίας ή σύμβασης. Δεν αξιολογείται.

Πηγή: *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως* (PDF), Εθνικό Τυπογραφείο.

1.17 Είναι νόμος που κυρώνει προηγούμενη Υπουργική Απόφαση;

Εάν δεν είναι νόμος που κυρώνει προηγούμενη Υπουργική Απόφαση, τότε βαθμολογείται με άριστα 0,8. Αν κυρώνει προηγούμενη Υπουργική Απόφαση, τότε βαθμολογείται με 0.

Πηγή: *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως* (PDF), Εθνικό Τυπογραφείο.

1.18 Είναι νόμος που κυρώνει προηγούμενη Πράξη Υπουργικού Συμβουλίου;

Εάν δεν είναι νόμος που κυρώνει προηγούμενη Πράξη Υπουργικού Συμβουλίου, τότε βαθμολογείται με άριστα 0,8. Αν κυρώνει προηγούμενη Πράξη Υπουργικού Συμβουλίου, τότε βαθμολογείται με 0,4.

Πηγή: *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως* (PDF), Εθνικό Τυπογραφείο.

1.19 Είναι νόμος που κυρώνει προηγούμενη Πράξη Νομοθετικού Περιεχομένου;

Εάν δεν είναι νόμος που κυρώνει προηγούμενη Πράξη Νομοθετικού Περιεχομένου, τότε βαθμολογείται με άριστα 0,8. Αν κυρώνει προηγούμενη Πράξη Υπουργικού Συμβουλίου, τότε βαθμολογείται με 0,4.

Πηγή: *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως* (PDF), Εθνικό Τυπογραφείο.

1.20 Ο νόμος είναι κώδικας;

Συμπληρώνεται αν είναι κώδικας νόμων ή νόμος - κώδικας, δηλαδή μια συστηματική και ολοκληρωμένη συλλογή των νόμων, κανόνων ή κανονισμών που ενοποιούνται και κατατάσσονται ανάλογα με το θέμα τους. Δεν αξιολογείται.

Πηγή: *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως* (PDF), Εθνικό Τυπογραφείο.

1.21 Η έναρξη ισχύος όλων των διατάξεων γίνεται ταυτόχρονα;

Εάν η έναρξη ισχύος γίνεται για όλες τις διατάξεις του νόμου ταυτόχρονα, τότε βαθμολογείται με άριστα 0,8. Εάν κάποια διάταξη έχει διαφορετικό χρόνο έναρξης από τις υπόλοιπες, τότε βαθμολογείται με 0,4.

Πηγή: *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως* (PDF), Εθνικό Τυπογραφείο.

1.22 Αν η έναρξη ισχύος γίνεται ταυτόχρονα, τότε γίνεται συμβαίνει αυτό;

Εάν η έναρξη ισχύος γίνεται με την δημοσίευση του νόμου, τότε αυτός βαθμολογείται με άριστα 0,8. Αν γίνεται μετά από συγκεκριμένο διάστημα το οποίο αναφέρεται στον νόμο, ή μετά από κάποιο περιστατικό ή ενέργεια που δεν προσδιορίζεται χρονικά, τότε βαθμολογείται με 0,4.

Πηγή: *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως* (PDF), Εθνικό Τυπογραφείο.

1.23 Δίδεται αναδρομικότητα στην ισχύ κάποιων διατάξεων της ρύθμισης;

Εάν δεν δίδεται αναδρομικότητα στην ισχύ κάποιων διατάξεων της ρύθμισης, τότε αυτή βαθμολογείται με άριστα 0,8. Αν δίδεται αναδρομικότητα σε έστω και μία διάταξη της ρύθμισης, τότε βαθμολογείται με 0.

Πηγή: *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως* (PDF), Εθνικό Τυπογραφείο.

1.24 Αιτιολογείται η αναδρομικότητα;

Εάν δεν υπάρχει αναδρομικότητα ή υπάρχει και αιτιολογείται, τότε ο νόμος βαθμολογείται με άριστα 0,8. Αν δεν αιτιολογείται η αναδρομικότητα, τότε βαθμολογείται με 0.

Πηγή: *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως* (PDF), Εθνικό Τυπογραφείο και Αιτιολογική έκθεση (PDF), Ιστότοπος Βουλής των Ελλήνων.

1.25 Περιέχει ο νόμος συντομογραφίες;

Εάν ο νόμος δεν περιέχει συντομογραφίες ή περιέχει και τις εξηγεί, τότε βαθμολογείται με άριστα 0,8. Αν έχει συντομογραφίες (σύντμηση λέξεων), τότε βαθμολογείται με 0. Δεν προσμετρώνται στις συντομογραφίες οι εξής: Ν. ή ν. αντί νόμος, Αρ. αντί άρθρο, Παρ. αντί παράγραφος και Εδ. αντί Εδάφιο.

Πηγή: *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως* (PDF), Εθνικό Τυπογραφείο.

1.26 Περιέχει ο νόμος δυσνόητα αρκτικόλεξα;

Εάν ο νόμος δεν περιέχει δυσνόητα αρκτικόλεξα ή περιέχει και τα εξηγεί, τότε βαθμολογείται με άριστα 0,8. Αν περιέχει και δεν τα εξηγεί, τότε βαθμολογείται με 0. Δεν προσμετρώνται στις συντομογραφίες τα εντελώς συνηθισμένα, ΟΤΕ, ΔΕΗ κλπ.

Πηγή: *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως* (PDF), Εθνικό Τυπογραφείο.

1.27 Περιέχει ο νόμος υπερβατική σύνταξη;

Εάν ο νόμος δεν περιλαμβάνει υπερβατά σχήματα λόγου, δηλαδή παρεμβολή μίας ή περισσότερων λέξεων ανάμεσα σε δύο άλλες, που έχουν στενή συντακτική και λογική σχέση, ή μετοχές που θα έπρεπε να αντικαθίστανται με περιφράσεις που τις αναλύουν, τότε βαθμολογείται με άριστα 0,8. Αν περιλαμβάνει τα παραπάνω, τότε βαθμολογείται με 0.

Πηγή: *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως* (PDF), Εθνικό Τυπογραφείο.

1.28 Περιέχει ο νόμος ενδο-κειμενικές παραπομπές;

Αν στις διατάξεις του νόμου δεν υπάρχουν προτάσεις που παραπέμπουν σε άλλο κείμενο / νόμο ή σε άλλο σημείο του κειμένου / νόμου υπό εξέταση, τότε αυτός βαθμολογείται με άριστα 0,8. Αν υπάρχει παραπομπή, τότε βαθμολογείται με 0.

Πηγή: *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως* (PDF), Εθνικό Τυπογραφείο.

2. Προκοινοβουλευτική διαδικασία (20/100)

2.1 Ποιος υπουργός κατέθεσε τον νόμο στη Βουλή;

Συμπληρώνεται ο υπουργός που υπογράφει στο τέλος ως αρμόδιος του υπουργείου που κατέθεσε τον νόμο στη Βουλή. Δεν αξιολογείται.

Πηγή: Ιστότοπος Βουλής των Ελλήνων.

2.2 Σε ποιο υπουργείο προΐστατο ο Υπουργός όταν κατέθεσε τον νόμο;

Συμπληρώνεται το υπουργείο που κατέθεσε τον νόμο στη Βουλή. Δεν αξιολογείται.

Πηγή: Ιστότοπος Βουλής των Ελλήνων.

2.3 Πόσοι υπουργοί και λοιποί αρμόδιοι υπογράφουν τον νόμο;

Αν οι αρμόδιοι που υπογράφουν και συνυπογράφουν τον νόμο είναι μέχρι και 5, τότε αυτός βαθμολογείται με άριστα 1,48. Αν είναι από 6 και πάνω, τότε βαθμολογείται με 0. Δεν προσμετρώνται η υπογραφή του Προέδρου της Δημοκρατίας και του Υπουργού Δικαιοσύνης που υπογράφουν πάντα.

Πηγή: *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως* (PDF), Εθνικό Τυπογραφείο.

2.4 Είχε προηγηθεί εξωτερική / μη κοινοβουλευτική διαβούλευση επί του νόμου;

Αν είχε προηγηθεί εξωτερική / μη κοινοβουλευτική διαβούλευση, τότε ο νόμος βαθμολογείται με άριστα 1,48. Αν δεν έγινε διαβούλευση, τότε βαθμολογείται με 0.

Πηγή: *Έκθεση Δημόσιας Διαβούλευσης*, Ιστότοπος Βουλής των Ελλήνων και Υπουργείο Εσωτερικών, Ανοικτή Διακυβέρνηση, Διαβουλεύσεις. (<http://www.opengov.gr/home/category/consultations>).

2.5 Πόσες ημέρες κράτησε η εξωτερική / μη κοινοβουλευτική διαβούλευση επί του νόμου;

Αν η διαβούλευση κράτησε από 35 ημέρες και πάνω, τότε ο νόμος βαθμολογείται με άριστα 1,48. Αν κράτησε από 14 έως 34 ημέρες, τότε βαθμολογείται με 0,74. Αν κράτησε από 14 ημέρες και κάτω, τότε βαθμολογείται με 0.

Πηγή: *Έκθεση Δημόσιας Διαβούλευσης*, Ιστότοπος Βουλής των Ελλήνων και Υπουργείο Εσωτερικών, Ανοικτή Διακυβέρνηση, Διαβουλεύσεις. (<http://www.opengov.gr/home/category/consultations>).

2.6 Ποιος ήταν ο αριθμός των εγκεκριμένων σχολίων σχετικά με την εξωτερική / μη κοινοβουλευτική διαβούλευση επί του νόμου;

Συμπληρώνεται ο αριθμός των σχολίων που εγκρίθηκαν βάσει της Έκθεσης Δημόσιας Διαβούλευσης ή / και τον ιστότοπο για την διαβούλευση. Δεν αξιολογείται.

Πηγή: *Έκθεση Δημόσιας Διαβούλευσης*, Ιστότοπος Βουλής των Ελλήνων και Υπουργείο Εσωτερικών, Ανοικτή Διακυβέρνηση, Διαβουλεύσεις. (<http://www.opengov.gr/home/category/consultations>).

2.7 Δημιουργούνται με τον υπό εξέταση νόμο νέα σώματα / οργανώσεις / θεσμοί;

Αν ο νόμος δεν δημιουργεί νέα σώματα / οργανώσεις / θεσμούς και καταργεί παλαιότερα, τότε βαθμολογείται με άριστα 1,48. Αν μόνο δεν δημιουργεί νέα, τότε βαθμολογείται με 1,11. Αν δημιουργεί νέα και καταργεί παλαιότερα, τότε βαθμολογείται με 0,74. Αν μόνο δημιουργεί, τότε βαθμολογείται με 0.

Πηγή: *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως* (PDF), Εθνικό Τυπογραφείο.

2.8 Εάν ναι, ο νόμος ρυθμίζει τα αφορώντα τον σκοπό, την οργάνωση και λειτουργία του;

Αν ο νόμος δεν δημιουργεί νέα σώματα / οργανώσεις / θεσμούς και καταργεί παλαιότερα, τότε βαθμολογείται με άριστα 1,48. Εάν στα νέα σώματα / οργανώσεις / θεσμούς που δημιουργεί ρυθμίζει τα αφορώντα τον σκοπό, την οργάνωση και λειτουργία, τότε βαθμολογείται με 0,74.

Πηγή: *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως* (PDF), Εθνικό Τυπογραφείο.

2.9 Προστίθενται πληροφοριακές υποχρεώσεις με τον νόμο;

Εάν ο νόμος δεν προσθέτει υποχρεώσεις που επιβάλλουν τη παροχή πληροφοριών και αναφορών (ή υποχρέωση τήρησης δεδομένων προς διάθεση όποτε και όταν αυτά απαιτηθούν) από επιχειρήσεις προς το Δημόσιο ή προς τρίτα μέρη, τότε βαθμολογείται με άριστα 1,48. Αν προστίθενται τέτοιου είδους υποχρεώσεις, τότε βαθμολογείται με 0.

Πηγή: *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως* (PDF), Εθνικό Τυπογραφείο.

2.10 Ποια είναι η προέλευση των υποχρεώσεων πληροφόρησης;

Συμπληρώνεται αν είναι υποχρεώσεις που προέρχονται από την Εθνική ή την Ευρωπαϊκή νομοθεσία. Δεν αξιολογείται.

Πηγή: *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως* (PDF), Εθνικό Τυπογραφείο.

2.11 Συνοδεύεται ο νόμος από έκθεση αξιολόγησης συνεπειών ρυθμίσεων;

Αν ο νόμος συνοδεύεται από έκθεση αξιολόγησης συνεπειών ρυθμίσεων, τότε βαθμολογείται με άριστα 1,48. Αν όχι, τότε βαθμολογείται με 0.

Πηγή: Ιστότοπος Βουλής των Ελλήνων.

2.12 Παρέχονται στοιχεία επικοινωνίας στην έκθεση αξιολόγησης συνεπειών ρυθμίσεων;

Αν στην έκθεση αξιολόγησης συνεπειών ρυθμίσεων παρέχονται στοιχεία επικοινωνίας, τότε ο νόμος βαθμολογείται με άριστα 1,48. Αν όχι, τότε βαθμολογείται με 0.

Πηγή: *Έκθεση Αξιολόγησης Συνεπειών Ρύθμισης* (PDF), Ιστότοπος Βουλής των Ελλήνων.

2.13 Σε πόσα πεδία της έκθεσης αξιολόγησης συνεπειών ρυθμίσεων δίνονται ποσοτικά στοιχεία για τις επιπτώσεις της ρύθμισης στην κοινωνία, την οικονομία, το περιβάλλον και το κράτος;

Συμπληρώνεται το ποσοστό των ερωτήσεων του υποδείγματος που απαντώνται και αφορούν επιπτώσεις στην κοινωνία, την οικονομία, το περιβάλλον και το κράτος (ενότητες 1 και 3 του υποδείγματος της έκθεσης αξιολόγησης συνεπειών ρύθμισης). Αν το ποσοστό απάντησης είναι άνω του 60%, τότε ο νόμος βαθμολογείται με άριστα 1,48. Αν είναι μεταξύ 11% και 59%, τότε βαθμολογείται με 0,74. Αν είναι από 10% και λιγότερο, τότε βαθμολογείται με 0.

Πηγή: *Έκθεση Αξιολόγησης Συνεπειών Ρύθμισης* (PDF), Ιστότοπος Βουλής των Ελλήνων.

2.14 Πόσες ερωτήσεις σχετικά με την διαβούλευση απαντώνται στα πεδία της έκθεσης αξιολόγησης συνεπειών ρυθμίσεων;

Εάν απαντώνται και οι τέσσερις ερωτήσεις για την διαβούλευση στα πεδία της έκθεσης αξιολόγησης συνεπειών ρυθμίσεων, τότε ο νόμος βαθμολογείται με άριστα 1,48. Εάν απαντώνται τρεις, τότε βαθμολογείται με 1,11. Εάν απαντώνται δύο, τότε βαθμολογείται με 0,74. Εάν απαντάται μία, τότε βαθμολογείται με 0,37. Εάν δεν δίνεται καμία απάντηση, τότε βαθμολογείται με 0.

Πηγή: Έκθεση Αξιολόγησης Συνεπειών Ρύθμισης (PDF), Ιστότοπος Βουλής των Ελλήνων.

2.15 Έχει ληφθεί μέριμνα για την απλούστευση διαδικασιών στην έκθεση αξιολόγησης συνεπειών ρυθμίσεων;

Αν έχει απαντηθεί η σχετική ερώτηση, τότε ο νόμος βαθμολογείται με άριστα 1,48. Αν όχι, τότε βαθμολογείται με 0.

Πηγή: Έκθεση Αξιολόγησης Συνεπειών Ρύθμισης (PDF), Ιστότοπος Βουλής των Ελλήνων.

2.16 Έχει γίνει μέτρηση των διοικητικών επιβαρύνσεων στην έκθεση αξιολόγησης συνεπειών ρυθμίσεων;

Αν έχει απαντηθεί η σχετική ερώτηση, τότε ο νόμος βαθμολογείται με άριστα 1,48. Αν όχι, τότε βαθμολογείται με 0.

Πηγή: Έκθεση Αξιολόγησης Συνεπειών Ρύθμισης (PDF), Ιστότοπος Βουλής των Ελλήνων.

2.17 Έχει προηγηθεί συνεργασία και συντονισμός με συναρμόδιες υπηρεσίες;

Αν έχει απαντηθεί η σχετική ερώτηση, τότε ο νόμος βαθμολογείται με άριστα 1,48. Αν όχι, τότε βαθμολογείται με 0.

Πηγή: Έκθεση Αξιολόγησης Συνεπειών Ρύθμισης (PDF), Ιστότοπος Βουλής των Ελλήνων.

2.18 Παρέχει η έκθεση αξιολόγησης ευσύνοπτη πληροφόρηση σχετικά με το περιεχόμενο της ρύθμισης με σκοπό την υποστήριξη της διαδικασίας λήψης απόφασης;

Αν παρέχει η έκθεση αξιολόγησης ευσύνοπτη πληροφόρηση σχετικά με το περιεχόμενο της ρύθμισης, τότε βαθμολογείται με άριστα 1,48. Αν όχι τότε βαθμολογείται με 0.

Πηγή: Έκθεση Αξιολόγησης Συνεπειών Ρύθμισης (PDF), Ιστότοπος Βουλής των Ελλήνων.

3. Κοινοβουλευτική διαδικασία (30/100)

3.1 Πότε κατατέθηκε το σχέδιο νόμου στη Βουλή;

Συμπληρώνεται η ημερομηνία κατάθεσης του σχεδίου νόμου στη Βουλή. Δεν αξιολογείται.

Πηγή: Ιστότοπος Βουλής των Ελλήνων.

3.2 Από ποιον έχει προταθεί ο νόμος;

Συμπληρώνεται αν έχει προταθεί ο νόμος από α) την Κυβέρνηση, β) την μείζονα αντιπολίτευση, γ) την ελάχισσωνα αντιπολίτευση και δ) από ομάδα Βουλευτών. Δεν αξιολογείται.

Πηγή: Ιστότοπος Βουλής των Ελλήνων.

3.3 Με ποια διαδικασία ψηφίστηκε ο νόμος;

Αν ο νόμος ψηφίστηκε με την κανονική διαδικασία, τότε βαθμολογείται με άριστα 4,28. Αν ψηφίστηκε με την επείγουσα διαδικασία, τότε βαθμολογείται με 2,14. Αν ψηφίστηκε με την κατεπείγουσα διαδικασία, τότε βαθμολογείται με 0.

Πηγή: Ιστότοπος Βουλής των Ελλήνων.

3.4 Πόσες τροπολογίες ψηφίστηκαν;

Αν δεν υπήρχαν τροπολογίες, τότε ο νόμος βαθμολογείται με άριστα 4,28. Αν υπήρχαν μέχρι και 3 τροπολογίες, τότε βαθμολογείται με 2,14. Αν υπήρχαν από 4 τροπολογίες και πάνω, τότε βαθμολογείται με 0.

Πηγή: Ιστότοπος Βουλής των Ελλήνων.

3.5 Σε τι ποσοστό οι τροπολογίες που ψηφίστηκαν ήταν σχετικές με το κύριο περιεχόμενο του νόμου;

Αν οι τροπολογίες που κατατέθηκαν ήταν σχετικές με το κύριο περιεχόμενο του νόμου κατά ποσοστό 91% και πάνω, τότε ο αυτός βαθμολογείται με άριστα 4,28. Αν ήταν σχετικές κατά ποσοστό 50% έως 90%, τότε βαθμολογείται με 2,14. Αν ήταν σχετικές κατά ποσοστό 0% έως 49%, τότε βαθμολογείται με 0.

Πηγή: Ιστότοπος Βουλής των Ελλήνων.

3.6 Πόσες από τις τροπολογίες που ψηφίστηκαν ήταν εκπρόθεσμες;

Αν δεν υπάρχουν εκπρόθεσμες τροπολογίες, τότε ο νόμος βαθμολογείται με άριστα 4,28. Αν υπάρχει έστω και μία εκπρόθεσμη τροπολογία, τότε βαθμολογείται με 0.

Πηγή: Ιστότοπος Βουλής των Ελλήνων.

3.7 Έγινε ακρόαση κοινωνικών εταίρων κατά τη συζήτηση του νομοσχεδίου στις κοινοβουλευτικές επιτροπές;

Αν έγινε ακρόαση κοινωνικών εταίρων κατά τη συζήτηση του νομοσχεδίου στις κοινοβουλευτικές επιτροπές, τότε ο νόμος βαθμολογείται με άριστα 4,28. Αν δεν έχει γίνει ακρόαση, τότε βαθμολογείται με 0.

Πηγή: Ιστότοπος Βουλής των Ελλήνων.

3.8 Πόσοι κοινωνικοί εταίροι συμμετείχαν στις ακροάσεις στις κοινοβουλευτικές επιτροπές;

Αν συμμετείχαν από 10 και πάνω, τότε ο νόμος βαθμολογείται με άριστα 4,28. Αν συμμετείχαν λιγότεροι, τότε βαθμολογείται με 0.

Πηγή: Ιστότοπος Βουλής των Ελλήνων.

3.9 Πόσο χρόνο (λεπτά) κατά μέσο όρο διήρκεσε η ακρόαση καθενός εκ των κοινωνικών εταίρων;

Αν η ακρόαση κάθε κοινωνικού εταίρου διήρκεσε κατά μέσο όρο από 6 λεπτά και πάνω, τότε ο νόμος βαθμολογείται με άριστα 4,28. Αν διήρκεσε 3-5 λεπτά, τότε βαθμολογείται με 2,14. Αν διήρκεσε μέχρι 2 λεπτά, τότε βαθμολογούνται με 0.

Πηγή: Ιστότοπος Βουλής των Ελλήνων.

4. Αξιολόγηση εφαρμογής (30/100)

4.1 Πόσες εξουσιοδοτήσεις για έκδοση Προεδρικών Διαταγμάτων παρέχει;

Αν ο νόμος παρέχει μέχρι και 3 εξουσιοδοτήσεις για έκδοση Προεδρικών Διαταγμάτων, τότε βαθμολογείται με άριστα 5. Αν παρέχει περισσότερες, τότε βαθμολογείται με 0.

Πηγή: *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως* (PDF), Εθνικό Τυπογραφείο.

4.2 Σε τι ποσοστό έχουν ενεργοποιηθεί οι εξουσιοδοτήσεις για Προεδρικά Διατάγματα εντός 6 μηνών;

Αν εντός έξι μηνών από την δημοσίευση του νόμου έχει ενεργοποιηθεί το 100% των εξουσιοδοτήσεων για Προεδρικά Διατάγματα, τότε αυτός βαθμολογείται με άριστα 10. Αν έχει ενεργοποιηθεί μικρότερο ποσοστό, τότε η βαθμολογία μειώνεται γραμμικά, πχ αν έχει ενεργοποιηθεί το 83% των εξουσιοδοτήσεων τότε βαθμολογείται με 8,3 κοκ μέχρι το 0.

Πηγή: Ιστότοπος *Νόμος βάσεις νομικών δεδομένων*, Intrasoft International.

4.3 Πόσες εξουσιοδοτήσεις για Υπουργικές Αποφάσεις παρέχει;

Αν ο νόμος παρέχει μέχρι και 10 εξουσιοδοτήσεις για έκδοση Προεδρικών Διαταγμάτων, τότε βαθμολογείται με άριστα 5. Αν παρέχει περισσότερες, τότε βαθμολογείται με 0.

Πηγή: *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως* (PDF), Εθνικό Τυπογραφείο.

4.4 Σε τι ποσοστό οι εξουσιοδοτήσεις για Υπουργικές Αποφάσεις έχουν ενεργοποιηθεί εντός 6 μηνών από την δημοσίευση του νόμου;

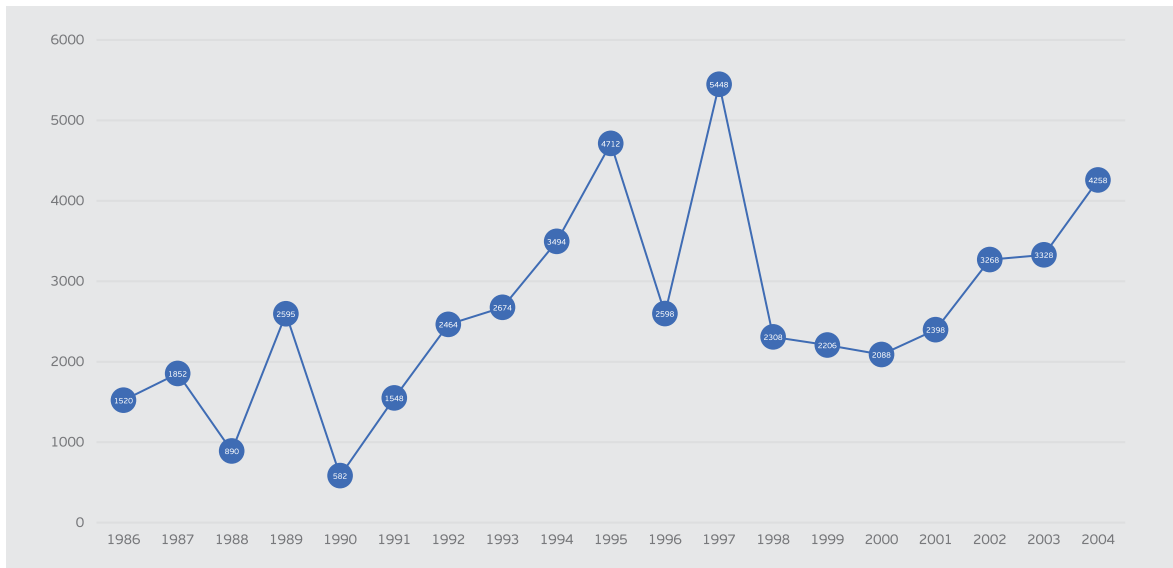
Αν εντός έξι μηνών από την δημοσίευση του νόμου έχει ενεργοποιηθεί το 100% των εξουσιοδοτήσεων για Προεδρικά Διατάγματα, τότε αυτός βαθμολογείται με άριστα 10. Αν έχει ενεργοποιηθεί μικρότερο ποσοστό η βαθμολογία μειώνεται γραμμικά, πχ αν έχει ενεργοποιηθεί το 83% των εξουσιοδοτήσεων τότε βαθμολογείται με 8,3 κοκ μέχρι το 0.

Πηγή: Ιστότοπος *Νόμος βάσεις νομικών δεδομένων*, Intrasoft International.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3:

Βοηθητικοί πίνακες και γραφήματα

Γράφημα 1. Αριθμός σελίδων μεικτής νομοθέτησης 1986-2004

Πηγή: Καρκατούλης, 2004.

Πίνακας 9. Ποσοστό νόμων που ψηφίστηκαν με τη διαδικασία του κατεπείγοντος

Κατηγορία	Νόμοι & Κυρώσεις
1993-2009	0,5%
2009-2012	3,7%
2013-2014	3,3%
2015	19,4%
2016	6,5%
2018	4,0%

Πηγή: Παπαϊωάννου, 2014.

Πίνακας 10. Αριθμός και τίτλος νόμων και κυρώσεων 2018

Αριθμός νόμου	Τίτλος
4511	Τροποποίηση του άρθρου 5 της από 24.12.1990 Πράξης Νομοθετικού Περιεχομένου «Περί Μουσουλμάνων Θρησκευτικών Λειτουργιών» (Α΄182) που κυρώθηκε με το άρθρο μόνο του ν. 1920/1991 (Α΄11).
4512	Ρυθμίσεις για την εφαρμογή των Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων του Προγράμματος Οικονομικής Προσαρμογής και άλλες διατάξεις.
4513	Ενεργειακές Κοινότητες και άλλες διατάξεις.
4514	Αγορές χρηματοπιστωτικών μέσων και άλλες διατάξεις.
4515	Κύρωση του Τροποποιητικού Πρωτοκόλλου της Συμφωνίας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και της Δημοκρατίας του Αγίου Μαρίνου που προβλέπει μέτρα ισοδύναμα με τα θεσπιζόμενα στην Οδηγία 2003/48/ΕΚ του Συμβουλίου για τη φορολόγηση των υπό μορφή τόκων εισοδημάτων από αποταμιεύσεις και των κοινών δηλώσεων των συμβαλλόμενων μερών και διατάξεις εφαρμογής.
4516	Κύρωση του Τροποποιητικού Πρωτοκόλλου της Συμφωνίας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και του Πριγκιπάτου του Λιχτενστάιν που προβλέπει μέτρα ισοδύναμα με τα θεσπιζόμενα στην Οδηγία 2003/48/ΕΚ του Συμβουλίου για τη φορολόγηση των υπό μορφή τόκων εισοδημάτων από αποταμιεύσεις και των κοινών δηλώσεων των συμβαλλόμενων μερών και διατάξεις εφαρμογής.
4517	Κύρωση της πράξης ολοκλήρωσης της Σύμβασης Δωρεάς Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος υπέρ του Ελληνικού Δημοσίου και του Ν.Π.Δ.Δ. Γ.Ν.Α. «Ο Ευαγγελισμός - Οφθαλμιατρείο Αθηνών - Πολυκλινική» και άλλες διατάξεις.
4518	Κύρωση της Συμφωνίας Εμπορίου μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των κρατών - μελών της, αφενός, και της Κολομβίας και του Περού, αφετέρου, μετά των συνημμένων σε αυτήν Παραρτημάτων.
4519	Φορείς Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών και άλλες διατάξεις.
4520	Μετεξέλιξη του Οργανισμού Γεωργικών Ασφαλίσεων σε Οργανισμό Προνοιακών Επιδομάτων και Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΟΠΕΚΑ) και λοιπές διατάξεις.
4521	Ίδρυση Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής και άλλες διατάξεις.
4522	Κύρωση της από 2 Φεβρουαρίου 2018 τροποποίησης και κωδικοποίησης σε ενιαίο κείμενο της από 27 Ιουνίου 2001 Σύμβασης Παραχώρησης μεταξύ του Ελληνικού Δημοσίου και της «Οργανισμός Λιμένος Θεσσαλονίκης Α.Ε.» και άλλες διατάξεις.
4523	Διατάξεις για την παραγωγή τελικών προϊόντων Φαρμακευτικής Κάνναβης και άλλες διατάξεις.
4524	Κύρωση της Σύμβασης Μίσθωσης μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας και της εταιρείας ENERGEAN OIL & GAS-ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΑΙΓΑΙΟΥ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΥΔΡΟΓΟΝΑΝΘΡΑΚΩΝ για την παραχώρηση του δικαιώματος έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στη χερσαία περιοχή «Αιτωλοακαρνανία».
4525	Κύρωση της Σύμβασης Μίσθωσης μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας και των εταιρειών «Total E&P Greece B.V.», «Edison International S.p.A.» και «Ελληνικά Πετρέλαια Ανώνυμη Εταιρεία» για την παραχώρηση του δικαιώματος έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στη θαλάσσια Περιοχή 2, Ιόνιο Πέλαγος.
4526	Κύρωση της Σύμβασης Μίσθωσης μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας και της εταιρείας ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΕΤΡΕΛΑΙΑ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ για την παραχώρηση του δικαιώματος έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στη χερσαία περιοχή «Άρτα-Πρέβεζα».
4527	Κύρωση της Σύμβασης Μίσθωσης μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας και της εταιρείας ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΕΤΡΕΛΑΙΑ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ για την παραχώρηση του δικαιώματος έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στη χερσαία περιοχή «Βορειοδυτική Πελοπόννησος»
4528	Κύρωση Σύμβασης για τη λειτουργία του Ελληνικού Ινστιτούτου Παστέρ και άλλες διατάξεις.
4529	Ενσωμάτωση στην ελληνική νομοθεσία της Οδηγίας 2014/104/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 26ης Νοεμβρίου 2014, σχετικά με ορισμένους κανόνες που διέπουν τις αγωγές αποζημίωσης βάσει του εθνικού δικαίου για παραβάσεις των διατάξεων του δικαίου ανταγωνισμού των κρατών - μελών και της Ευρωπαϊκής Ένωσης και άλλες διατάξεις.
4530	Ρυθμίσεις θεμάτων μεταφορών και άλλες διατάξεις.

Αριθμός νόμου	Τίτλος
4531	I) Κύρωση της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Πρόληψη και την Καταπολέμηση της Βίας κατά των γυναικών και της Ενδοοικογενειακής Βίας και προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας, II) Ενσωμάτωση της 2005/214/ΔΕΥ απόφασης-πλαίσιο, όπως τροποποιήθηκε με την απόφαση-πλαίσιο 2009/299/ΔΕΥ, σχετικά με την εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης επί χρηματικών ποινών και III) Άλλες διατάξεις αρμοδιότητας Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και λοιπές διατάξεις.
4532	Ενσωμάτωση στην ελληνική νομοθεσία της Οδηγίας (ΕΕ) 2015/1794 και άλλες διατάξεις.
4533	Διαρθρωτικά μέτρα για την πρόσβαση στο λιγνίτη και το περαιτέρω άνοιγμα της χονδρεμπορικής αγοράς ηλεκτρισμού και άλλες διατάξεις.
4534	Κύρωση της Συμφωνίας μεταξύ της Αρμόδιας Αρχής της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Αρμόδιας Αρχής των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής για την ανταλλαγή Εκθέσεων ανά Χώρα και διατάξεις εφαρμογής.
4535	Κύρωση της Συμφωνίας Στρατιωτικής Συνεργασίας μεταξύ του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας της ελληνικής Δημοκρατίας και του Υπουργείου Άμυνας του Χασιμιτικού Βασιλείου της Ιορδανίας και άλλες διατάξεις.
4536	Κύρωση του Μνημονίου Κατανόησης μεταξύ του Υπουργείου Άμυνας της Δημοκρατίας της Βουλγαρίας και του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας του Καναδά και του Υπουργείου Άμυνας της Δημοκρατίας της Κροατίας και του Υπουργείου Άμυνας της Δημοκρατίας της Τσεχίας και του Υπουργείου Άμυνας του Βασιλείου της Δανίας και του Υπουργείου Άμυνας της Δημοκρατίας της Εσθονίας και του Ομοσπονδιακού Υπουργείου Άμυνας της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας και του Υπουργείου Άμυνας της Ιταλικής Δημοκρατίας και του Υπουργείου Άμυνας της Δημοκρατίας της Λετονίας και του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας της Δημοκρατίας της Λιθουανίας και του Υπουργού Άμυνας του Βασιλείου της Ολλανδίας και του Υπουργείου Άμυνας του Βασιλείου της Νορβηγίας και του Υπουργού Εθνικής Άμυνας της Δημοκρατίας της Πολωνίας και του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας της Ρουμανίας και του Υπουργείου Άμυνας της Δημοκρατίας της Σλοβακίας και του Υπουργείου Άμυνας της Δημοκρατίας της Σλοβενίας και του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας της Δημοκρατίας της Τουρκίας και του Υπουργείου Άμυνας του Ηνωμένου Βασιλείου της Μεγάλης Βρετανίας και Βορείου Ιρλανδίας και του Υπουργείου Άμυνας των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής και του Ανώτατου Στρατηγείου των Συμμαχικών Δυνάμεων της Ευρώπης (SHAPE), όσον αφορά στη χρηματοδότηση του σχεδιασμού και της κατασκευής νέων εγκαταστάσεων για το Διεθνές Σχολείο του SHAPE, καθώς και της Τροποποίησης του ως άνω Μνημονίου Κατανόησης μεταξύ των ιδίων Συμμετεχόντων μετά της Διακοίνωσης Ένταξης όσον αφορά στη συμμετοχή του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας της Ελληνικής Δημοκρατίας στο ως άνω Μνημόνιο Κατανόησης.
4537	Ενσωμάτωση στην ελληνική νομοθεσία της Οδηγίας 2015/2366/ΕΕ για τις υπηρεσίες πληρωμών και άλλες διατάξεις
4538	Μέτρα για την προώθηση των Θεσμών της Αναδοχής και Υιοθεσίας και άλλες διατάξεις.
4539	Σύσταση φορέα αναπλάσεων της πόλης των Αθηνών και άλλες διατάξεις.
4540	Προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2013/33/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 26ης Ιουνίου 2013, σχετικά με τις απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων διεθνή προστασία (αναδιτύπωση, L 180/96/29.6.2013) και άλλες διατάξεις - Τροποποίηση του ν. 4251/2014 (Α' 80) για την προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας στην Οδηγία 2014/66/ΕΕ της 15ης Μαΐου 2014 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τις προϋποθέσεις εισόδου και διαμονής υπηκόων τρίτων χωρών στο πλαίσιο ενδοεταιρικής μετάθεσης - Τροποποίηση διαδικασιών ασύλου και άλλες διατάξεις.
4541	Τροποποίηση του ν. 3190/1955 περί Εταιρειών Περιορισμένης Ευθύνης και άλλες διατάξεις.
4542	Κύρωση της Συμφωνίας μεταξύ της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Παγκόσμιας Οργάνωσης Υγείας, ενεργώντας μέσω του Περιφερειακού Γραφείου της για την Ευρώπη, για την τροποποίηση της Συμφωνίας Υποδοχής μεταξύ της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Παγκόσμιας Οργάνωσης Υγείας, ενεργώντας μέσω του Περιφερειακού Γραφείου της για την Ευρώπη, για την ίδρυση του Γραφείου Υποστήριξης για την Πρόληψη και τον Έλεγχο των μη Μεταδιδόμενων Ασθενειών στην Αθήνα, Ελλάδα και λοιπές διατάξεις.
4543	Κύρωση του Μνημονίου Συνεργασίας μεταξύ του Υπουργείου Εξωτερικών της Ελληνικής Δημοκρατίας και του Υπουργείου Εξωτερικών της Δημοκρατίας της Αλβανίας για την επιτάχυνση της διαδικασίας ένταξης της Δημοκρατίας της Αλβανίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση.
4544	Κύρωση της Συμφωνίας Πολιτικού Διαλόγου και Συνεργασίας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των κρατών - μελών της, αφενός, και της Δημοκρατίας της Κούβας, αφετέρου.

Αριθμός νόμου	Τίτλος
4545	Κύρωση της Συμφωνίας μεταξύ του Εκπαιδευτικού, Επιστημονικού και Πολιτιστικού Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών (UNESCO) και της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας αναφορικά με την ίδρυση του Κέντρου Ολοκληρωμένης και Διεπιστημονικής Διαχείρισης Υδάτινων Πόρων στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, ως Κέντρου Κατηγορίας 2 υπό την Αιγίδα της UNESCO.
4546	Ενσωμάτωση στην ελληνική νομοθεσία της Οδηγίας 2014/89/ΕΕ «περί θεσπίσεως πλαισίου για το θαλάσσιο χωροταξικό σχεδιασμό» και άλλες διατάξεις .
4547	Αναδιοργάνωση των δομών υποστήριξης της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις
4548	Αναμόρφωση του δικαίου των ανωνύμων εταιρειών.
4549	Διατάξεις για την ολοκλήρωση της Συμφωνίας Δημοσιονομικών Στόχων και Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων - Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2019-2022 και λοιπές διατάξεις.
4550	Κύρωση της Συμφωνίας μεταξύ της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Κυβέρνησης του Κράτους του Ισραήλ σχετικά με την επικερδή απασχόληση των εξαρτώμενων μελών των Μελών Διπλωματικών Αποστολών ή Προξενικών Αρχών και άλλες διατάξεις.
4551	Μηχανισμός εφαρμογής, κρατική εποπτεία, γενικοί όροι υλοποίησης του Μεταφορικού Ισοδυνάμου (Μ. Ι.) και άλλες διατάξεις.
4552	Κύρωση του Μνημονίου Κατανόησης μεταξύ του Υπουργού Άμυνας του Βασιλείου του Βελγίου, του Υπουργείου Άμυνας της Τσεχικής Δημοκρατίας, του Υπουργείου Άμυνας της Δανίας, του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας της Ελληνικής Δημοκρατίας, του Υπουργού Άμυνας του Βασιλείου των Κάτω Χωρών, του Υπουργείου Άμυνας του Βασιλείου της Νορβηγίας, του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας της Πορτογαλίας και του Υπουργείου Άμυνας του Βασιλείου της Ισπανίας που αφορά στην Πολυεθνική Συνεργασία για Κατευθυνόμενα Πυρομαχικά Ακριβείας Αέρος - Εδάφους, καθώς και της επιγενόμενης 1ης τροποποίησης αυτού και άλλες διατάξεις.
4553	Κύρωση του Μνημονίου Κατανόησης μεταξύ του Υπουργού Άμυνας του Βασιλείου του Βελγίου, του Υπουργείου Άμυνας της Τσεχικής Δημοκρατίας, του Υπουργείου Άμυνας της Δανίας, του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας της Ελληνικής Δημοκρατίας, του Υπουργού Άμυνας του Βασιλείου των Κάτω Χωρών, του Υπουργείου Άμυνας του Βασιλείου της Νορβηγίας, του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας της Πορτογαλίας και του Υπουργείου Άμυνας του Βασιλείου της Ισπανίας που αφορά στην Πολυεθνική Συνεργασία για Κατευθυνόμενα Πυρομαχικά Ακριβείας Αέρος - Εδάφους, καθώς και της επιγενόμενης 1ης τροποποίησης αυτού και άλλες διατάξεις.
4554	Ασφαλιστικές και συνταξιοδοτικές ρυθμίσεις - Αντιμετώπιση της οδήλωτης εργασίας - Ενίσχυση της προστασίας των εργαζομένων - Επιτροπεία ασυνόδευτων ανηλίκων και άλλες διατάξεις.
4555	Μεταρρύθμιση του θεσμικού πλαισίου της Τοπικής Αυτοδιοίκησης - Εμβάθυνση της Δημοκρατίας - Ενίσχυση της Συμμετοχής - Βελτίωση της οικονομικής και αναπτυξιακής λειτουργίας των Ο.Τ.Α. [Πρόγραμμα «ΚΛΕΙΣΘΕΝΗΣ Ι»] - Ρυθμίσεις για τον εκσυγχρονισμό του πλαισίου οργάνωσης και λειτουργίας των ΦΟΔΣΑ - Ρυθμίσεις για την αποτελεσματικότερη, ταχύτερη και ενιαία άσκηση των αρμοδιοτήτων σχετικά με την απονομή ιθαγένειας και την πολιτογράφηση - Λοιπές διατάξεις αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών και άλλες διατάξεις.
4556	Κύρωση του Πρωτοκόλλου αριθμ. 15, το οποίο τροποποιεί τη Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών.
4557	Πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας (ενσωμάτωση της Οδηγίας 2015/849/ΕΕ) και άλλες διατάξεις.
4558	Κύρωση συμβάσεων μεταξύ του Ελληνικού Δημοσίου και του Γενικού Νοσοκομείου Χανίων και της Επιτροπής Εκτελεστών Διαθήκης Γ.Γ. Μαλινάκη και του Γενικού Νοσοκομείου Κεφαλληνίας και των Εκτελεστών της διαθήκης της Μαρίας (Μάρης) Βεργωτή αντίστοιχα.
4559	Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Ιόνιο Πανεπιστήμιο και άλλες διατάξεις.
4560	Κύρωση της τροποποίησης που έγινε στο Κιγκάλι (Ρουάντα) στις 10-15 Οκτωβρίου 2016, του Πρωτοκόλλου του Μόντρεαλ του 1987, που κυρώθηκε με το ν. 1818/1988 (Α' 253), σχετικά με τις ουσίες που καταστρέφουν τη στιβάδα του όζοντος.
4561	Κύρωση της Σύμβασης μεταξύ του Ομοσπονδιακού Υπουργείου Οικογένειας, Τρίτης Ηλικίας, Γυλικών και Νεολαίας της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας και του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων της Ελληνικής Δημοκρατίας για τη συνεργασία στον τομέα της νεολαίας και την προετοιμασία για την ίδρυση ενός Ελληνογερμανικού Ιδρύματος Νεολαίας.

Αριθμός νόμου	Τίτλος
4562	Κύρωση των τροποποιήσεων της Σύμβασης για την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων σε διασυνοριακό πλαίσιο, που υπεγράφη στο Εσρού της Φινλανδίας το 1991 και κυρώθηκε με το ν. 2540/1997 (Α' 249).
4563	Πρόσβαση των μόνιμων κατοίκων των περιοχών εκτός τηλεοπτικής κάλυψης στους ελληνικούς τηλεοπτικούς σταθμούς ελεύθερης λήψης εθνικής εμβέλειας και άλλες διατάξεις.
4564	Κύρωση της Σύμβασης δωρεάς μεταξύ του Ιδρύματος «Κοινωφελές Ίδρυμα Σταύρος Σ. Νιάρχος» και του Ελληνικού Δημοσίου για την ενίσχυση και αναβάθμιση των υποδομών στον τομέα της Υγείας και άλλες διατάξεις.
4565	Κύρωση Σύμβασης δωρεάς μεταξύ του Κοινωφελούς Ιδρύματος «ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Σ. ΩΝΑΣΗΣ», του Ωνάσειου Καρδιοχειρουργικού Κέντρου (Ω.Κ.Κ.) και του Ελληνικού Δημοσίου και λοιπές διατάξεις.
4566	Ενσωμάτωση στην ελληνική νομοθεσία της Οδηγίας 2015/637/ΕΕ του Συμβουλίου της 20ης Απριλίου 2015 (ΕΕL 106/24.4.2015) και άλλες διατάξεις.
4567	Κύρωση της Συμφωνίας μεταξύ της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού (ΠΟΤ) για τη Διοργάνωση της 8ης Διεθνούς Συνάντησης του ΠΟΤ για τον Τουρισμό στο Δρόμο του Μεταξίου.
4568	Θέματα υδατοδρομίων, αστικών οδικών μεταφορών και λοιπές διατάξεις.
4569	I) Κεντρικά Αποθετήρια Τίτλων, II) Προσαρμογή της Ελληνικής Νομοθεσίας στις διατάξεις της Οδηγίας (ΕΕ) 2016/2258 και άλλες διατάξεις και III) Λοιπές διατάξεις.
4570	Κύρωση της Συμφωνίας μεταξύ της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Κυβέρνησης της Δημοκρατίας του Αγίου Μαρίνου σχετικά με τη συνεργασία στον πολιτιστικό, μορφωτικό και επιστημονικό τομέα.
4571	Επείγουσες ρυθμίσεις για την υποβολή δηλώσεων περιουσιακής κατάστασης και άλλες διατάξεις.
4572	Ίδρυση Μητροπολιτικού Οργανισμού Μουσείων Εικαστικών Τεχνών Θεσσαλονίκης.
4573	Κύρωση της απόφασης (ΕΕ, Ευρατόμ) 2018/994 του Συμβουλίου της 13ης Ιουλίου 2018 για την τροποποίηση της πράξης περί εκλογής των μελών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου με άμεση και καθολική ψηφοφορία, που προσαρτάται στην απόφαση 76/787/ΕΚΑΧ, ΕΟΚ, Ευρατόμ της 20ής Σεπτεμβρίου 1976 του Συμβουλίου.
4574	Κύρωση της σύμβασης παραχώρησης μεταξύ του Ελληνικού Δημοσίου και της εταιρείας «ΓΑΙΑΟΣΕ Α.Ε. ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ», της εταιρείας «ΘΡΙΑΣΙΟ ΕΜΠΟΡΕΥΜΑΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ», της εταιρείας «ΕΤΒΑ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ» και της εταιρείας «ΓΚΟΛΑΝΤΑΙΡ ΚΑΡΓΚΟ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ ΚΑΙ LOGISTICS ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑ», για την «ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΕΜΠΟΡΕΥΜΑΤΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΘΡΙΑΣΙΟΥ ΠΕΔΙΟΥ» και άλλες διατάξεις.
4575	Ενσωμάτωση στην ελληνική νομοθεσία της Οδηγίας 2014/50/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16ης Απριλίου 2014, σχετικά με τις ελάχιστες προϋποθέσεις για την προαγωγή της κινητικότητας των εργαζομένων μεταξύ των κρατών-μελών, με τη βελτίωση της απόκτησης και της διατήρησης δικαιωμάτων συμπληρωματικής συνταξιοδότησης» (L 128/1 της 30.4.2014) και άλλες διατάξεις.
4576	Κύρωση α) της από 29 Ιουνίου 2018 Πράξης Νομοθετικού Περιεχομένου «Παράταση μειωμένων συντελεστών ΦΠΑ στα νησιά Λέρο, Λέσβο, Κω, Σάμο και Χίο» (Α' 115), β) της από 24 Ιουλίου 2018 Πράξης Νομοθετικού Περιεχομένου «Σύσταση ειδικού λογαριασμού για την αρωγή πηληγντών από τις πυρκαγιές που ξέσπασαν σε περιοχές της Επικράτειας στις 23 και 24 Ιουλίου 2018» (Α' 135), γ) της από 26 Ιουλίου 2018 Πράξης Νομοθετικού Περιεχομένου «Εκτακτά μέτρα για τη στήριξη των πηληγντών και την αποκατάσταση ζημιών από τις πυρκαγιές που έπληξαν περιοχές της Περιφέρειας Αττικής στις 23 και 24 Ιουλίου 2018» (Α' 138) και δ) της από 10 Αυγούστου 2018 Πράξης Νομοθετικού Περιεχομένου «Επείγοντα μέτρα για την εκτέλεση πράξεων κατεδάφισης και την αποκατάσταση ζημιών από τις πυρκαγιές της 23ης και 24ης
4577	Ενσωμάτωση στην ελληνική νομοθεσία της Οδηγίας 2016/1148/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με μέτρα για υψηλό κοινό επίπεδο ασφάλειας συστημάτων δικτύου και πληροφοριών σε ολόκληρη την Ένωση και άλλες διατάξεις.
4578	Μείωση ασφαλιστικών εισφορών και άλλες διατάξεις.
4579	Υποχρεώσεις αερομεταφορέων σχετικά με τα αρχεία επιβατών - προσαρμογή της νομοθεσίας στην Οδηγία (ΕΕ) 2016/681 και άλλες διατάξεις.
4580	Κύρωση του Ισολογισμού του Κράτους του οικονομικού έτους 2016

Αριθμός νόμου	Τίτλος
4581	Κύρωση του Απολογισμού του Κράτους οικονομικού έτους 2016.
4582	Θεματικός τουρισμός – Ειδικές μορφές τουρισμού – Ρυθμίσεις για τον εκσυγχρονισμό του θεσμικού πλαισίου στον τομέα του τουρισμού και της τουριστικής εκπαίδευσης – Στήριξη τουριστικής επιχειρηματικότητας και άλλες διατάξεις.
4583	Κατάργηση των διατάξεων περί μείωσης των συντάξεων, ενσωμάτωση στην Ελληνική Νομοθεσία της Οδηγίας 2016/97/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 20ής Ιανουαρίου 2016 σχετικά με τη διανομή ασφαλιστικών προϊόντων και άλλες διατάξεις.
4584	Κύρωση του κρατικού προϋπολογισμού οικονομικού έτους 2019.
4585	Επείγουσες ρυθμίσεις του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας - Κύρωση της από 20.11.2018 Σύμβασης μεταξύ του Ελληνικού Δημοσίου και των εταιρειών ENERGEAN OIL AND GAS - ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΑΙΓΑΙΟΥ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΥΔΡΟΓΟΝΑΝΘΡΑΚΩΝ και ΚΑΒΑΛΑ OIL ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ, με την οποία τροποποιείται η από 23.11.1999 Σύμβαση για την εκμετάλλευση Υδρογονανθράκων στη θαλάσσια περιοχή του Θρακικού Πελάγους μεταξύ του Ελληνικού Δημοσίου και της ΚΑΒΑΛΑOIL ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ που κυρώθηκε με τον ν.2779/1999 (Α΄ 296) και άλλες διατάξεις.
4586	Κύρωση της από 11.12.2018 Συμφωνίας Τροποποίησης Διατάξεων της από 31 Μαΐου 2007 Σύμβασης Παραχώρησης για το Έργο «Μελέτη, Κατασκευή, Χρηματοδότηση, Λειτουργία, Συντήρηση και Εκμετάλλευση του Αυτοκινητοδρόμου Κεντρικής Ελλάδος (Ε65)», που κυρώθηκε με τον ν. 3597/2007 (Α΄ 168), όπως αυτή τροποποιήθηκε: α) με την από 28.11.2013 «Συμφωνία Τροποποίησης Διατάξεων της Σύμβασης Παραχώρησης» που κυρώθηκε με το άρθρο δεύτερο του ν. 4219/2013 «Κύρωση των Συμφωνιών Τροποποίησης των συμβάσεων παραχώρησης των μεγάλων οδικών έργων και ρύθμιση συναφών θεμάτων» (Α΄ 269) και β) με την από 19.12.2013 «Συμφωνία Τροποποίησης Διατάξεων της από 28.11.2013 Συμφωνίας Τροποποίησης Διατάξεων Σύμβασης Παραχώρησης» που κυρώθηκε με το άρθρο 44 του ν. 4354/2015 «Διαχείριση των μη εξυπηρετούμενων δανείων, μισθολογικές ρυθμίσεις και άλλες επείγουσες διατάξεις εφαρμογής της συμφωνίας δημοσιονομικών στόχων και διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων» (Α΄ 176).
4587	Επείγουσες ρυθμίσεις αρμοδιότητας Υπουργείου Μεταναστευτικής Πολιτικής και άλλες διατάξεις

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Fritsch, O., Radaelli, C. M., & Schrefler, L. (2012). *Regulatory Quality in the European Union*.
- Kingdon, J. W. (1984). *Agendas, Alternatives, and Public Policies*. Boston: Little Brown.
- Aitamurto, T. (2012). *Crowdsourcing for Democracy*. Parliament of Finland.
- Anderson, S. (2009). *The Good Guidance Guide: Taking uncertainty out of regulation*. London: Better Regulation Executive.
- Bach, S. (2009). *Rules of Procedure for National Assemblies*. London: Comparative Assessment of Parliaments (CAP) Note Series.
- Coglianesi, C. (2011, May 26). The Administration's Regulatory Review Plans: Toward Evidence-Based Governance. *RegBlog*. Ανάκτηση από www.law.upenn.edu/-blogs/regblog/2011/05/the-obama-administrations-regulatory-reviews-plans-toward-evidence-based-gove
- EU Commission. (n.d.). *Better regulation: guidelines and toolbox*. Ανάκτηση από Better regulation: guidelines and toolbox: https://ec.europa.eu/info/law/law-making-process/planning-and-proposing-law/better-regulation-why-and-how/better-regulation-guidelines-and-toolbox_en
- Freudenberg. (2003). *Composite Indicators of Country Performance: A Critical Assessment*. Paris: OECD Publishing.
- Hallsworth, M., Parker, S., & Rutter, J. (2011). *Policy Making in the Real World*. Institute for Government.
- Kingdon, J. W. (1984). *Agendas, Alternatives, and Public Policies*. Boston: Little Brown.
- Muller, P., & Surel, Y. (2002). *Η ανάλυση των πολιτικών του κράτους*. Αθήνα: Παπαζήση.
- NAO. (2011). *Delivering Regulatory Reform*. London: *The Stationery Office*. National Audit Office, London.
- OECD. (n.d.). Ανάκτηση από OECD regulatory reform: <https://www.oecd.org/regreform/>
- OECD. (2005). *OECD Guiding Principles for Regulatory Quality and Performance*. Paris: OECD publishing. Ανάκτηση από www.oecd.org/dataoecd/19/51/37318586.pdf
- OECD. (2008). *Handbook on Constructing Composite Indicators: Methodology and User Guide*. Paris: OECD Publishing. Ανάκτηση από <http://dx.doi.org/10.1787/9789264043466-en>
- OECD. (2011). *Greece: Review of the Central Administration*. Paris: OECD publishing.
- OECD. (2011). *Greece: Review of the Central Administration*. Paris: OECD publishing.
- OECD. (2014). *Best practice principles for improving regulatory enforcement*. Paris: OECD publishing .
- OECD. (2015). *Indicators of Regulatory Management Systems* . Paris: OECD publishing. Ανάκτηση από www.oecd.org/gov/regulatorypolicy/Indicators-RMS.htm

- OMB. (2011). *Report to Congress on the Benefits and Costs of Federal Regulations and Unfunded Mandates on State, Local, and Tribal Entities*. U.S. Office of Management and Budget: OMB.
- Secretariat, T. B. (2009). *Handbook for Regulatory Proposals: Performance Measurement and Evaluation Plan*. Ανάκτηση August 2019, από www.tbs-sct.gc.ca/ri-qr/documents/pmep-pmre/pmep-pmre-eng.pdf
- Simon, H. (1991). «Bounded Rationality and Organizational Learning». *Organization Science*, 2.
- UK Government. (2009). *Code of practice on consultation*. London: Whitehall.
- Γεραπετρίτης, Γ. (2012). *Σύνταγμα και Βουλή. Αυτονομία και ανέλεγκτο των εσωτερικών του σώματος*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- Γέροντα, Α., Λύτρα, Σ., Παυλόπουλου, Π., Σιούτη, Γ., & Φλογαίτη, Σ. (2015). *Διοικητικό Δίκαιο*. Αθήνα: Σάκκουλας.
- Καρκατσούλης, Π. (1990). *Η νομοθέτηση ως επιστήμη*. Αθήνα: Σάκκουλας.
- Καρκατσούλης, Π. (2004). *Το κράτος σε Μετάβαση, Από τη «διοικητική μεταρρύθμιση» και το «νέο δημόσιο μάντζι» στη «διακυβέρνηση»*. Αθήνα: Σιδέρης.
- Καρκατσούλης, Π., & Στεφοπούλου, Έ. (2006). Η ανάλυση κανονιστικών επιπτώσεων στην καλύτερη νομοθέτηση: Ένα ηλεκτρονικό υπόδειγμα. *Επιθεώρηση Διοικητικής Επιστήμης*.
- Καρκατσούλης, Π., & Στεφοπούλου, Έ. (2017). Η δυσλειτουργική οργάνωση της δημόσιας διοίκησης και οι δυσκολίες μεταρρύθμισής της. Στο Β. Μ. Βαγιανός, *Πέρα από τη λιτότητα* (σσ. 735-751). Αθήνα: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης.
- Κατσιμάρδος, Π., & Μπούας, Κ. (2013). *Το Μνημόνιο ως εργαλείο πολιτικής*. Αθήνα: ΙΝΕΡΠ. Ανάκτηση 10 23, 2019, από <http://www.inerp.gr/en/publications/-articles/117-to-mnimonio-os-ergaleio-politikis.html>
- Κοντιάδης, Ξ. (2012). *Ο πόλεμος με τη γραφειοκρατία*. Ανάκτηση από Center of European and Constitutional Law: <https://www.cecl2.gr/index.php/el/events/2-uncategorised/420-2012-09-19-18-59-21>,
- Λαδής, Σ., & Νταλάκου, Β. (2010). *Ανάλυση δημόσιας πολιτικής*. Αθήνα: Παπαζήση.
- Μαρίνος. (1965, 9). Παρεμβολή άσχετων διατάξεων εις τον νόμον. *Επιθεώρησις Δημοσίου και Διοικητικού Δικαίου*.
- Παντελής. (1984). *Ζητήματα συνταγματικών επιφυλάξεων*. Αθήνα: Σάκκουλας.
- Παπαϊωάννου, Θ. (2014, Ιούνιος 10). Σκέψεις και προβληματισμοί για τα κατεπείγοντα νομοσχέδια. *Το Βήμα*.
- Παπαντωνίου. (1990, 9). Η αντισυνταγματική παρεμβολή άσχετων διατάξεων σε νόμο. *Νομικό Βήμα*.
- Σωτηρόπουλος, Δ., & Χριστόπουλος, Λ. (2016). *Πολυνομία, κακονομία και γραφειοκρατία στην Ελλάδα*. Αθήνα: Dianeosis.

Ευχαριστίες

Το ΚΕΦΙΜ ευχαριστεί θερμά τη Δέσποινα Λαζαρίδου για την πολύτιμη βοήθεια της στην συλλογή και επεξεργασία των δεδομένων και τις χρήσιμες παρατηρήσεις της, όπως και την Αικατερίνα Μπότσα για την συμβολή της στην συλλογή των δεδομένων.

Ακόμη θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε τον Αθανάσιο Τσιούρα για την πρόσβαση στις πηγές της έρευνας καθώς επίσης και τον Λεωνίδα Χριστόπουλο για την συμβολή του στην μεθοδολογική κατάρτιση του δείκτη.

ΚΕΦΪΜ
Μάρκος Δραγούμης

Markos Dragoumis
38, Maizonos str., Athens, Greece
T: +30 210 523 8373
www.kefim.org
info@kefim.org
www.facebook.com/kefim.org
twitter.com/kefimgr
youtube.com/kefimgr